

Novi svijet

ISSN 1331-226X Godina XI V. br. 7/8 - srpanj/kolovoz 2009.

Cijena 15 kn

Jednostavna
i normalna

Rastavljeni,
ali zauvijek
roditelji

45
godina

Marijapoli

LJUBAV
RAĐA MUDROST

SADRŽAJ

Naslovnica:
*Marijapoli u
 gradiću Faro i ove
 je godine okupio
 veliku obitelj
 Pokreta fokolara
 iz cijele Hrvatske
 (foto:
 Dina Perkov)*

14

16

24

- 3 KOMENTAR
 Jedino bogatstvo svećenika
- 4 RIJEČ ŽIVOTA
 Imamo što smo dali
 Najviša ljubav
- 6 IZ ŽIVOTA
 Pobjeda
 Prijateljica
- 7 CHIARA
 Jednostavna i normalna
 Karol i Chiara
 Centar "Chiara Lubich"
- 14 OBLJETNICA
 Rađalo se nešto veliko
- 16 MARIJAPOLI
 Ljubav rađa mudrost
- 18 OSOBNO VIĐENJE
 Kriza kulture

26

- 20 SVEUČILIŠTE
 Izgradnja sutrašnjice
- 22 U DUBINU
 Nastade fokolar
- 24 SVJEDOČANSTVO
 Zajedno je najljepše
- 26 UMJETNOST
 Priče i glasovi
- 28 BAJKA
 Mali val Apćiha
- 30 ZDRAVLJE
 Zaštitimo se od sunca - koža
 ne zaboravlja i ne oprašta

38

- 32 OBITELJ
 Rastavljeni, ali zauvijek
 roditelji
- 34 VIJESTI
 Bog je ljubav
 Budući pedagozi u Zraci
 sunca
- 36 MLADI
 Stvarno slobodni odabiri
- 38 INTERVJU
 Slavić čovjek za druge
- 41 UKRATKO
 Posvećeni i svećenički
 život /2
- 43 SKANDINAVKA

Mjesečnik Pokreta fokolara
 Godina XLV br. 7-8 - srpanj-kolovoz 2009.

Uredništvo i uprava: Novi svijet, Franje Račkoga 30, 48260 Križevci, tel.: (+385) 048 682282, fax: (+385) 048 270033; e-mail: novi-svijet@fokolar.hr, web stranica: www.fokolar.hr, Izdavač i nakladnik: Djelo Marijino - Pokret fokolara; Glavna urednica: Dina Perkov; Uredničko vijeće: Dina Perkov, Sonja Eterović, Ivana Cvetković, Zdenko Horvat, Bartłomiej Zielinski; Grafički urednik: Bartłomiej Zielinski; Suradnici: Paola Glavurtić, Domagoj Sajter, Josip Planinić, Branimir Kovačević;

Tisak: FEROPROMS d.o.o., Zagreb. Godišnja pretplata 150 kn, za Europu: 33 EUR. Za kontinente: 55 USD. Pojedinačni broj 15 kn. Uplate putem vašeg povjerenika ili na račun Pokreta fokolara broj 2360000-1101456527.

Pod poziv na broj upišite vaš evidencijski broj koji se nalazi na gornjem lijevom uglu naljepnice sa adresom. Novi pretplatnici koji još ne znaju svoj evidencijski broj upisuju pod poziv na broj 5000, a kopiju uplatnice moraju obvezatno poslati na uredništvo. Devizni račun: PRIVREDNA BANKA ZAGREB D.D., 10000 Zagreb, Račkoga 6, Croatia, SWIFT CODE: PBZGHR2X IBAN HR77 2340 0091 1100 8789 2

Tiskanje ovog
 broja započeto je
 08.07.2009.

JEDINO BOGATSTVO svećenika

Inicijativa pape Benedikta XVI. da proglasi svećeničku godinu svakako je posljedica teške situacije koju svećenik danas proživljava na svojoj koži, u Crkvi i u društvu. I to usprkos dragocjenim smjernicama Drugog vatikanskog koncila i svega što je uslijedilo nakon njega. Pitamo se zašto. Kriza koja postoji je duboka i ima srednjoročne i dugoročne posljedice.

Stoga odgovor nije ni neposredan ni jednostavan. Sav narod Božji u bogatstvu i raznolikosti svojih poziva i zadataka plaća cijenu bijega od modela Crkve zamišljenog za određenu povijesnu situaciju koja je već postala prošlost. Istina je da je Evanđelje uvijek novo i uvijek suvremeno u svakom povijesnom trenutku. No upravo zbog toga, vjerni njegovom nepromjenljivom DNK i obogaćeni doprinosom crkvene predaje, trebamo se ovdje i sada razoružani otvoriti dahu Duha kako bismo razumjeli kamo ići i što učiniti.

Ponavljam, to u prvom redu vrijedi za sav Božji narod. Svećenici su osposobljeni izraz toga naroda, isto kao što su to i druge karizme i službe u Crkvi. Možda upravo tu duhovnu, teološku i pastoralnu točku

treba postaviti u žarište ove godine, u svjetlu autentične i još vrlo aktualne poruke Drugog vatikanskog koncila, znajući istodobno iščitavati one injekcije svjetla i životne energije kojih je posljednjih desetljeća u Crkvi itekako bilo, te učiniti da donesu roda za život čitave Crkve.

Ako dobro pogledamo, nije riječ o tome da se želi obuzdati ili brzo riješiti jedna kriza koja je stvarno pred očima svih i koja traži duboki zahvat. To bi bilo neuspješno u polazištu. Treba tražiti u Evanđelju – koje govori u Crkvi i svijetu preko daha Duha Svetoga – što moramo učiniti ili, još bolje, što moramo biti da bismo prihvatili i svjedočili dar Božji.

Proglašavajući svećeničku godinu Benedikt XVI. je jasno rekao da je Bog jedino bogatstvo koje u konačnici ljudi žele pronaći u jednom svećeniku. To danas postaje realno kada je svećenik vjerodostojan svjedok Božje prisutnosti u povijesti, a ta prisutnost je Isus živ i djelotvoran između dvojice ili trojice sabranih u njegovo ime. Tamo je Crkva, učinkoviti izraz čitavog naroda Božjeg u zajedništvu s papom, biskupima, mnogostrukim karizmama Duha Svetoga i nebrojenim putovima služenja čovjeku u

svakodnevnom životu i u najrazličitijim sredinama društvenog života.

Samo ako se živi kao odnos: u prezbiteriju s biskupom, s

Piero Coda

Samo ako se živi kao odnos
neophodna i tako privlačna
svećenička služba može opet
cvasti i graditi povijest

drugim pozivima u crkvenom zajedništvu, u sposobnosti vođenja dijaloga sa svima – nikad uzeta kao sama sebi dovoljna ili okrenuta vertikalni – neophodna i tako privlačna svećenička služba može opet cvasti i graditi povijest. Oslobađajući što je bolje moguće svoju osobitost, ona će pouzdano i u duhu služenja voditi prema nepresušnim izvorima Božje ljubavi koju nam Isus velikodušno nudi. Kao što se to, ako ćemo iskreno, već i danas u mnogim oblicima i u mnogim situacijama događa, iako uglavnom potihom.

□

**Chiara
Lubich**

IMAMO što smo dali

Mlad si i težiš za idealnim, potpunim i korjenitim životom? Čuj Isusa. Nitko na svijetu ne traži toliko od tebe. Imaš priliku dokazati svoju vjeru i svoju velikodušnost, svoje junaštvo.

**"Prodajte što god imate i dajte za milostinju!
Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima, kamo se kradljivac ne približava i gdje moljac ne rastače"**

(Lk 12, 33)

Zreo si i čezneš za ozbiljnim, zauzetim, ali i sigurnim životom? Stariji si i želiš proživjeti posljednje godine predan Onome koji te neće prevariti, slobodan od zabrinutosti koje te muče?

I za tebe vrijedi ova Isusova rečenica.

Njome se zaključuje niz nagovora kojima te Isus poziva da se ne zabrinjavaš za ono što ćeš jesti i u što ćeš se odjenuti, baš kao što to čine ptice nebeske koje ne siju i ljiljani poljski koji ne tkaju. Zato iz svog srca moraš otkloniti svaku strepnju za zemaljskim jer tebe Otac ljubi mnogo više nego ptice i cvijeće. On sam misli na tebe.

Stoga ti kaže:

"Prodajte što god imate i dajte za milostinju! Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima, kamo se kradljivac ne približava i gdje moljac ne rastače".

Evangelje u cjelini, kao i u svakoj svojoj riječi, zahtijeva sve od ljudi; sve ono što jesu i sve što posjeduju.

Prije Kristova dolaska Bog nije tražio toliko. Stari zavjet je bogatstvo držao zemaljskim dobrom i Božjim blagoslovom, a ako je tražio da se milostinja daje potrebitima, to je bilo stoga da se pridobije naklonost Svevišnjega.

Nešto kasnije, u židovsko vrijeme, misao o nagradi u vječnosti biva sve više prihvaćena. Neki kralj odgovorio je onima koji su ga korili što rasipa svoja dobra: "Moji preci gomilali su zemaljska dobra, ja sam pak nagomilao dobra nebeska."
(...)

Izvornost Isusovih riječi je u tome što On zahtijeva potpuno darivanje, traži sve od tebe. On želi da budeš bezbrižno dijete, bez svjetovnih briga, dijete koje se oslanja samo na Njega.

Gospodin zna da ti je bogatstvo ogromna prepreka jer ono obuzima tvoje srce, dok On želi zadobiti cijeli prostor za sebe.

Zato preporučuje:

"Prodajte što god imate i dajte za milostinju! Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima, kamo se kradljivac ne približava i gdje moljac ne rastače".

Ako se ne možeš osloboditi svojih materijalnih dobara, jer si vezan za druge osobe, ili zato što ti tvoj položaj nalaže odgovarajuće dostojanstveno okruženje, svakako se moraš duhovno uzdići i prema dobrima se ponašati samo kao upravitelj. Tako dok se baviš i upravljaš bogatstvom, ljubiš druge i, upravljajući za njih, stvaraš sebi blago koje moljac ne nagriza i kradljivac ne odnosi.

No jesi li siguran da moraš

zadržati sve? Poslušaj glas Božji u sebi, posavjetuj se ako ne znaš što odlučiti. Vidjet ćeš koliko suvišnih stvari ćeš pronaći među onima koje posjeduješ. Ne zadržavaj ih. Daj, daj! Daj onome tko nema. Ostvari Isusove riječi: "Prodaj ... i daj". Tako ćeš napuniti kese koje ne stare.

Da bismo živjeli u svijetu, normalno je da se moramo brinuti i za novac i za stvari. Ali Bog želi da se brinemo, a ne da se zabrinjavamo. Brini za onaj minimum koji je neophodan za život na tvom društvenom položaju, u tvojoj situaciji. Za ostalo:

"Prodajte što god imate i dajte za milostinju! Načinite sebi kese koje ne stare, blago nepropadljivo na nebesima, kamo se kradljivac ne približava i gdje moljac ne rastače".

Pavao VI. bio je uistinu siromašan. To je posvjedočio i načinom kako je želio biti pokopan: u siromašnom lijesu, u 'pravu zemlju'. Nešto prije smrti rekao je svom bratu: "Već odavno sam pripremio kovčeg za ovo naporno putovanje".

Et o što moraš učiniti – pripremiti kovčeg.

U Isusovo vrijeme nazivali su ih možda kesama. Pripremati ih dan za danom. Ispuniti ih što više možeš onim što koristiti drugima. Doista posjeduješ ono što daješ. Razmisli samo koliko je gladi u svijetu. Koliko patnje. Koliko potreba!

Namijeni svaki čin ljubavi i svako djelo na korist braće.

Čini ta djela za Njega. Reci Mu to u svom srcu: za Tebe. Izvrši ih dobro i savršeno. Određena su za nebo, ostat će za vječnost. □

NAJVIŠA ljubav

Znaš li kada Evanđelje donosi ovu rečenicu? Piše je evanđelist Ivan prije nego što će Isus oprati noge svojim učenicima i pripremiti se za svoju muku.

U posljednjim trenucima života sa svojim Isus do krajnosti i izričito pokazuje najvišu ljubav koju je oduvijek gajio spram njih.

"Budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio."

Riječi 'do kraja' znače do kraja svoga života, do zadnjeg daha. No u njima postoji i misao o savršenstvu. Žele reći: ljubio ih je potpuno, neizmjernom snagom, do vrhunca.

Isusovi učenici ostat će u svijetu dok će Isus biti u slavi. Osjećat će se sami, morat će nadvladati mnoga iskušenja; upravo radi tih trenutaka Isus želi da budu sigurni u njegovu ljubav.

"Budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio."

Ne osjećaš li u ovoj rečenici stil Kristova života, način kako On ljubi? Pere noge učenicima. Njegova ljubav ga vodi sve dotle da učini ono što su u to vrijeme radili samo robovi. Isus se pripravlja na tragediju Kalvarije gdje, pored svojih izvanrednih riječi, pored svih svojih čudesa i svih svojih djela, 'svojima' kao i svima ostalima, daje i život. Imali su potrebu za tim, najveću potrebu koju čovjek može imati: biti oslobođen grijeha, što znači smrti, i moći ući u kraljevstvo nebesko. Morali su imati mir i radost u životu koji nikad ne završava.

I Isus se predaje na smrt, vapeći zbog napuštenosti od Oca, sve dotle da je na kraju mogao reći: "Dovršeno je!"

"Budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio."

U ovim je riječima sva posto-

janost Božje ljubavi kao i nježnost bratske ljubavi.

I mi kršćani možemo ljubiti tako, jer je Krist u nama.

Ne želim ti predložiti da nasljeduješ Isusa u umiranju (kad dođe čas) za druge, ne bih ti za uzor ponudila ni oca Kolbea koji je umro umjesto prijatelja zatvorenika, niti oca Damjana koji je postao gubavac s gubavcima te umro s njima i za njih.

Možda se od tebe nikada neće tražiti da za brata daruješ svoj tjelesni život. No Bog od tebe sigurno traži da ga ljubiš do kraja, dok i ti ne budeš mogao reći: 'dovršeno je'.

Tako je učinila malena jedanaestogodišnja Cetti iz jednog talijanskog grada. Vidjela je svoju školsku prijateljicu Giorginu vrlo žalosnu. Htjela ju je utješiti, ali nije uspjela. Pokušala je ići do kraja i saznati koji je uzrok njezine tuge. Umro joj je tata, a mama ju je ostavila samu s bakom i otišla živjeti s drugim čovjekom. Cetti je naslutila veličinu tragedije i odlučila nešto poduzeti. Iako je bila tako mala, zamolila je prijateljicu da joj dopusti razgovarati s njezinom mamom. No Giorgina ju je zamolila da najprije s njom posjeti grob njezina oca. Cetti ju je otpratila s velikom ljubavlju. Čula je kako Giorgina kroz plač zove oca da dođe po nju.

Cetti se srce kidalo. U blizini je bila ruševna crkva i ušle su. Ostalo je samo malo svetojstano i raspelo. Cetti je rekla: "Gledaj, u ovom svijetu sve će se srušiti, ali ovo svetojstano i raspelo će ostati!" Obrisavši suze Giorgina je odgovorila: "Da, ti imaš pravo!" Zatim ju je Cetti nježno primila za ruku i povela je mami.

Kad je došla, odlučno joj se obratila riječima: "Znate gospođo,

mene se to ne tiče, ali kažem vam da ste ostavili svoju kći bez majčinske ljubavi koja joj je potrebna. Reći ću vam još nešto: nećete imati mira dok je ne uzmete k sebi i ne pokajete se."

Dan kasnije Cetti je u školi bila uz Giorginu i s ljubavlju je hrabrla. No dogodilo se nešto novo. Po

"Budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio"

(Iv 13, 1)

Giorginu je došao auto. Vozila ga je njezina mama. Od tog dana auto je stizao uvijek jer je Giorgina sada živjela s mamom koja je definitivno prekinula prijateljstvo s onim čovjekom.

Za ovo maleno, ali i veliko Cettino djelo može se reći 'dovršeno je'. Učinila je sve dobro. Do kraja. I uspjela je.

Razmisli malo. Koliko si puta preuzeo brigu o nekome koga si poslije napustio, ušutkavši savjest tisućama isprika? Koliko djela si započeo s oduševljenjem, ali ih kasnije nisi nastavio pred zaprekama koje su izgledale da nadilaze tvoje snage?

Isus ti danas daje ovu pouku:

"Budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio."

Čini tako.

I ako Bog jednoga dana doista bude tražio život, nećeš oklijevati. Mučenici su odlazili u smrt pjevajući. A nagrada će biti najveća slava, jer je Isus rekao da nitko na svijetu nema veće ljubavi od onoga koji prolje svoju krv za svoje prijatelje. □

POBJEDA

Moja je zemlja nedavno izašla iz rata koji je trajao mnogo godina. Sada je politička situacija stabilna, dolazi do ubrzanog razvoja, a život se vratio u normalu. Ali ne za sve.

Već neko vrijeme skupina mladih koji su ostali bez obitelji okupljala se blizu crkve i tamo prosila. S vremenom su posve zaposjeli to mjesto, tu su spavali i živjeli. Situacija je postajala sve teža. Među njima je bilo krađa i svađe, uzimali su drogu, pa je postalo opasno kretati se tamo navečer.

Svećenik je pokušao razgovarati s njima i iznaći kakvo rješenje, ali neki od njih su bili vrlo buntovni i odbijali su bilo kakav kontakt.

Sa skupinom prijatelja pitao sam se što učiniti i odlučili smo pokušati im se približiti. Predstavili smo im se i svaki put kad smo išli na misu, zaustavili bismo se s njima u razgovoru. Malo po malo s nekima od njih počeo se stvarati odnos i došla nam je ideja da učinimo nešto zajedno. Tako smo organizirali nogometnu utakmicu. Tražili smo nogometno igralište, a uspjeli smo dobiti i prekrasne dresove za obje ekipe. U dogo-

voreni dan otišli smo na igralište, ponijevši sa sobom i užinu: sokove, sendviče i kolače.

Bio je to vrlo snažan trenutak. Prijateljstvo među nama je jako poraslo. Najveća radost je bila njihova pobjeda! Od tada smo ih počeli pozivati na naše susrete. Njihov je odaziv nadmašio sva očekivanja. Odnos koji se rodio upalio im je novu nadu, želju da razgovaraju sa svećenikom kako bi pronašli neki posao (mnogi su ga i pronašli) i opet se uključili u normalan život.

Primijetili smo da nije najvažnije davati novac, nego više pozornosti. Morali smo darovati naše vrijeme, našu ljubav, prijateljstvo, ali plodovi su bili mnogo veći.

(T. P. – Angola)

PRIJATELJICA

Tih blagdanskih dana željela sam uz ostale svoje prijatelje posjetiti prijateljicu s posla i njenu obitelj. U srcu sam osjećala da priželjkuje moj posjet.

Predložila sam to suprugu. U zadnje vrijeme nerado pristaje na moje izlaske. Draže mu je pogledati televizor i nekako mu se čini da bih ko' muha samo nekuda hodala.

Pokušala sam ga nagovoriti, ali nije baš razumio jer smatra da se vidimo svaki dan na poslu. Nakon daljnjih mojih objašnjavaња konačno je pristao.

Kad smo stigli, moja prijateljica je

blistala posebnim svjetlom. Umjesto mračnih misli i racionalnih razmišljanja, opustili smo se u njihovom društvu. Primijetila sam da je poput Marije ljubila muža i unučice koje su se tu zatekle. Bila je upravo stigla s jednog susreta. Blistala je. Probudila je u nama taj plamen ljubavi jedan za drugoga. Bila sam zadivljena njenom anđeoskom besplatnom ljubavi. Moj muž ništa nije rekao, ali sam osjetila da je ostao zadivljen njenim svjedočanstvom.

Vratili smo se kući raspoloženi, s probuđenom vatrom ljubavi u srcu.

Ujutro sam trebala poći na posao i u srcu sam poželjela da me netko odveze. I prije nego sam to izgovorila, moj muž se ponudio da me odveze autom do posla. Ostala sam iznenađena, tim više što ga počesto znam zamoliti za tu uslugu, ali on gotovo uvijek odbije s obrazloženjem da mi je zdravo prošetati: zašto bi on sada palio auto i nepotrebno trošio. Sigurna sam da je ova njegova pažnja posljedica življene ljubavi moje prijateljice. Osvjedočila sam se kako je ljubav zarazna, kako čini čuda, mijenja ljude oko sebe, donosi radost i mir.

T. M.

(2) arhiv CN

"Za Chiaru je cijeli dan bio slijed trenutaka u Božjoj volji". Razgovor s Eli Folonari.

Eli Folonari živjela je uz Chiaru dugi niz godina. Danas je čuvarica spomena na mnoge događaje iz njezina javnog života: brojna putovanja na razne kontinente; susrete s ličnostima iz Katoličke crkve, kao što su posljednji pape; na velike karizmatične ličnosti poput Majke Terezije ili utemeljitelje većih kršćanskih crkvenih pokreta; također i začuđujuće prisnosti s nekima od predstavnika velikih religija;

JEDNOSTAVNA i normalna

s važnim političkim ličnostima počevši od De Gasperija; s predstavnicima kulture, znanosti i umjetnosti.

Eli Folonari sudjelovala je i u Chiarinom svakodnevnom privatnom životu, manje poznatom, no također bogatom značajnim događanjima. Oni otkrivaju veliku jednostavnost i normalnost koji nisu isključivali obiteljsku ljubav kao ni nježnost prema njezinim malim učenicima osnovcima, bez razlikovanja među osobama, jer je u svima prepoznavala sliku Božju. Na taj dio Chiarina života osvrćemo se u našem razgovoru.

Ovih dana Citta' nuova je objavila knjigu fotografija "Jednostavno Chiara", koja sadrži mnoge obiteljske neobjavljene Chiarine fotografije:

dok raspreda stol, igra stolni tenis, dok se sanjka ili daje jesti vjeverici...

Naravno, nije to Chiara poznata javnosti. Ali također je istina da ju je nešto iz dubine srca uvijek poticalo, vodilo, kako u malim tako i u velikim događanjima, kod kuće ili na javnim mjestima. Sjećam se, primjerice, kako se znala zaustaviti da pozdravi vrtlara istim onim sebedarjem kojim se susretala s nekom ličnosti.

Kako je tekao njezin dan?

Bila je vrlo zahtjevna u točnosti. Govorila je da ako se na sastanak s državnim poglavarima dolazi dosta ranije, tim više to vrijedi za sastanak s Isusom. No tražila je tu točnost ne samo kad je bila u pitanju misa, jutarnje ili večernje

molitve. Za nju je čitav dan bio slijed trenutaka – odgovor nutarnjem glasu, Bogu.

Bila je sasvim normalna osoba, išla je u kupovinu, kupovala jagode na sajmu. Prigodom blagdana kao što su Božić, Uskrs, sveta Klara, pozivala bi svoje najbliže suradnike. Da bi se zabavila i njih razonodila, pričala bi viceve ili koje zanimljive događaje, ili bi se igrali zagonetki. Potaknuta iskustvom vrlo zauzetog života, govorila je da nam je zdravlje darovao Bog, pa ga zato moramo čuvati i dati prostora odmoru i razonodi..."

Iako su je uvijek pratile i kušnje...

Chiarin je život bio težak i zato što je bio pionirski. I u Crkvu je donosila novost. Istina, bilo je kušnji, ali živjela

Giuseppe Garagnani

Eli Folonari, među najbližijom suradnicama utemeljiteljice Fokolara, na jednom svom izlaganju

ih je tako dobro da, koliko god smo joj mi bili bliski, ona ih je nadilazila ljubavlju prema Raspetom i Napuštenom Isusu. Nama je davala svjetlo. Išla je ususret osobama s već riješenim svojim problemom, da bi ljubila, ne očekujući ništa od drugih. O tim teškim razdobljima imamo malo zapisa, malo svjedočanstava, jer Chiara nije običavala pisati o tome, čak ni govoriti, osim vrlo kratko.

Posljednje svoje zapise Chiara je napisala na inzistiranje Giuseppea Zanghija i drugih. Govorili su joj: 'Chiara, piši nam i o bolima koje prolaziš, jer ih želimo dijeliti s tobom'. Tako su nastale teme o duhovnim i kolektivnim noćima.

posljednjih trenutaka. Ohrabivala ju je jednostavnim rečenicama: "Preporučam se, Marilen, napravi puno čina ljubavi. Oni su predragocjeni u ovim trenutcima. Reci: 'sve za Tebe'." A Marieln bi odgovarala: "Danas sam to činila sto po sto". Bila je odlučna i pred jednom osobom koja je bila tako teško bolesna.

Što reći o njezinom dijalogu u rasponu od 360°?

Chiara je uvijek željela istaknuti pozitivno, pa i pozivajući se, primjerice, na političke stranke. Samim time što neka stranka postoji, ona po njezinom mišljenju ima nešto vrijedno za izraziti. Treba tražiti tu posebnost i istaknuti je, tako da svi dadu doprinos za dobro države, iako su različiti.

I na međuvjerskim susretima – sa židovima, muslimanima, budistima itd. – uvijek je isticala ono pozitivno što je vidjela u svakom vjerniku i u svakoj religiji i stoga je uspostavljala odnos s tim osobama, a one su se osjećale shvaćene.

Razumjela sam zašto je

Bog za ove dijaloge odabrao ženu. Pred jednim vjerskim vođom lako se postavljamo u poziciju suočavanja, obrane vlastitog vjerskog ili političkog uvjerenja, dok smo pred ženom pomalo razoružani. U njezinoj

obitelji otac je bio socijalist, majka katolkinja starog kova, brat Gino komunist idealist, no svi su slobodno razgovarali i živjeli jedno za drugo. To me potiče na razmišljanje da ju je Bog pripremio na dijalog još u njezinoj obitelji, dok je bila djevojčica.

Kako se Chiara pripremala kad je trebala otputovati u njoj nepoznatu zemlju?

Svakoga je dana pratila TV dnevnik pa je poznavala najrazličitije situacije. Kada se spremala na put u inozemstvo, to je činila nadasve zato da odgovori na zahtjeve članova Pokreta.

Chiara je pripremala svoje govore informirajući se najviše iz izvješća što ih je primala od fokolarina iz te zemlje.

Svi drugi susreti događali su se da bi se učinio korak naprijed u jedinstvu... *Ut unum sint* (Da svi budu jedno) bila je njezina riječ. Ona se nije zaustavljala na preprekama, štoviše, u teškim je trenutcima govorila: 'Idemo dalje, nikad ne treba stati. Tko zna, možda nam Bog pomogne susresti osobu koja će riješiti ovu situaciju ili neku drugu koja će otvoriti novo područje.'

Bila je zadovoljna dostignutim, ali odmah bi zauzimala stav otvorenosti nečemu novome, nepredvidivome. Čitav je njezin život – kako je i sama tvrdila – bio nepredvidiv, vođen od Boga, ali od Boga koji je Ljubav.

Je li Chiara koji put pričala o vremenu kad je radila kao učiteljica?

Sjećam se kad nam je pričala kako je svoje učenike poučavala o rijeci Po i njezinim pritocima. Cijelo jedno dopodne utrošila je u pripremu scene. Od prešane papirne mase izradila je posve bijelu planinu Monviso, gdje izvire rijeka Po, a potom

U Mumbaju u Indiji daje novčani prilog prosjakinji

Sjećaš li se nečega osobitoga u odnosu s njoj najbližim osobama koje je vidjela kako odlaze u nebo?

Sjećam se Marilen Holzhauser, jedne od njezinih prvih sljedbenica koju je pratila do

školski satovi bili su njezin stil rada, kako bi djeca razumjela gradivo. Nije slučajno da su svi njezini učenici uvijek dobro prolazili.

U Centar "Chiara Lubich" stižu nam među ostalim i Chiarina pisma koja nismo poznavali. Deset takvih pisama dobili smo od jedne gospođe iz okolice Trenta koja ih je pronašla na tavanu kad se morala seliti. A njezina kolegica iz vremena dok je radila u institutu *Opera serafica* poslala mi je ilustracije koje je Chiara pripremala

napisala ime svakog pritoka s desne i lijeve strane. Imena pritoka bila su napisana i na kartonima koje je djeci objesila oko vrata. Tako je svatko od njih bio jedan pritok. Dječak koji je predstavljao rijeku Po počeo se kretati od papirnate planine Monviso. U Torinu je susreo svog druga – pritok Dora Baltea, koji je krenuo za njim. Zatim su se malo po malo priključivali drugi pritoci, dok svi u redu koji je postajao sve veći nisu stigli do ušća, plavog Jadranskog mora naslikanog na podu. Nakon ove igre svi su naučili desne i lijeve pritoke i nitko više nije griješio u njihovom redosljedju.

Nerijetko bi je djeca za vrijeme odmora povlačila za crnu kutu i govorila: 'Učiteljice, vratimo se u razred!'

Chiara je imala veliku didaktičku mudrost. Vrlo živahni

kako bi učenicima objasnila slova i brojeve. Ljubomorno ih je čuvala svih ovih godina. Uz crteže je bilo i nekoliko Chiarinih pisama u kojima joj je davala savjete kako poučavati. Ni za ta pisma nismo znali. Nisam se

usudila ni sasvim ih otvoriti jer su toliko oštećena, budući da su napisana 1940.-1942.

A kako je pripremala svoje govore i teme iz duhovnosti?

Imala je poseban način, posve svoj. Kad bi joj došla koja misao, zapisala bi je. Zatim je ovisilo o temi. Za neka istraživanja znala je zamoliti stručne osobe, primjerice o crkvenim ocima, o suvremenim filozofima ili egzegetima. Željela je imati posljednji prijevod Svetog pisma.

Nakon što bi napisala tekst, pročitala bi ga nama, jer – govorila je – "već iz vašeg slušanja razumijem što je u redu a što treba ispraviti". I dok bi čitala, povremeno bi pisala bilješke. Poslije bi tekst još ispravljala jer bi primijetila da je neka riječ teško razumljiva. I najjednostavnije pojmove je željela pojednostaviti, baš zato da bi je svi razumjeli i da bi te ideje ušle u život svakoga. Zatim bi pozvala i druge osobe iz centra Pokreta i nakon što bi je one saslušale, ponešto bi mijenjala. Stoga je rezultat bio tekst plod zajedništva. □

Jedan od Chiarinih crteža na temu brojeva, namijenjen učenicima osnovne škole, nastao početkom četrdesetih godina

Chiara u jednostavnoj svakodnevnoj gesti slaganja stolnjaka nakon što je raspemila stol

Chiara na godišnjem odmoru dok daje keks vjeverici

CHIARA

Jedan od mnogih susreta Ivana Pavla II. i Chiare Lubich

KAROL i Chiara

Ekskluzivni intervju za Citta' nuovu s kardinalom Stanislavom Dziwiszem koji je četrdeset godina proveo uz papu Wojtylu

Gianni Bianco

Kada uđeš na ulazna vrata, izgleda da te on, Karol, samo čeka, spreman te primiti u svoj dom. Ulazeći u dvorište biskupijske kurije Krakova, kip Karola Wojtyły uistinu ti izražava dobrodošlicu. Nasmijan i raširenih ruku. Duž trijema sa stupovima niz fotografija ilustrira izvanredan lik ovoga čovjeka pristiglog izdaleka. Odavde je krenuo da bi promijenio povijest dvadesetog stoljeća.

Na slikama se tu i tamo iza pape Ivana Pavla II. nazire punašni i umirujući profil, tiha i dobroćudna nazočnost Stanisława Dziwisza koji je četrdeset godina bio uz papu Karola Wojtyły. On ga je pridržao kad ga je oborio metak Ali Agca; on sada obnaša zadatak koji je nekad imao poljski

papa: nadbiskup i kardinal Krakova.

"Papa je susreo fokolarine dok je bio biskup, upravo ovdje u ovoj kući", pripovijeda nam s ganućem mons Stanisław i nastavlja: "Odnosi s njima bili su vrlo duboki, jednostavni, ali izgrađeni srcem. Tada je vladao komunizam i vidali su se u tajnosti. Nazočnost fokolarina bila je diskretna ali učinkovita. Wojtyła je čitao Chiarine knjige prevedene na poljski. Chiaru je susreo tek kasnije, kad je otišao u Rim.

Što je predstavljala Chiara Lubich za papu Wojtyły?

Imao je veliko poštovanje prema njoj. Među njima sam uvijek primjećivao veliki duhovni

sklad, ali i isto crkveno zalaganje. Bili su vrlo povezani, nije bilo potrebno puno riječi, oni su se vrlo dobro razumjeli. Sveti otac je u njoj, kao i u Pokretu fokolarara, pronašao potvrdu svega onoga što je on mislio, bila je odraz njegove zamisli o Crkvi: otvorena prema svijetu i prema drugim religijama.

Jesu li se često susretali i izvan službenih prigoda?

Bilo je puno privatnih susreta. Chiara je sa svojim

najbližim suradnicima često dolazila kod Pape na radne ručkove. Nije tu bilo nikakve službenosti, bile su to vrlo prisne situacije, tijekom kojih se govorilo o budućim planovima i obvezama. Papa je u njoj i u Pokretu pronalazio veliku pomoć za svoje ideje, za svoje zalaganje također i na papinskim hodočašćima. U koji god kraj svijeta da je išao, pa i na teškim putovanjima, uvijek je nalazio buket cvijeća ili koji drugi znak prisutnosti fokolarina u toj zemlji. To ga je radovalo.

Jednoga dana Papa je rekao da jasnoća zvuči poput Chiare'. Je li to bilo ono što mu se najviše sviđalo kod Chiare?

Chiara je primjer. Nije držala filozofske govore, nego je koristila jednostavne riječi a pune ljubavi. I to je privlačilo ljude koji imaju potrebu vidjeti svjedoke poput nje, koji su dali život, koji su vjerovali u Božju ljubav i koji su tu ljubav dijelili s drugima. Papa je bio i pjesnik, imao je veliki osjećaj za umjetnost, a isti taj duh je

Kardinal Stanisław Dziwisz

imala i Chiara. I to ih je povezivalo. Rodili su se iste godine, tek nekoliko mjeseci razlike, a jedan za drugim su se preselili u dom Gospodnji. Ja osjećam da nas njih dvoje sada gledaju, prate i pomažu nam.

Obraćajući se obiteljima na Familyfestu, Ivan Pavao II. je jednom rekao: "Želim vama da budete Crkva". Potom je nakon trenutka stanke dodao: "I želim Crkvi da bude vi". Zašto je Chiara za Papu predstavljala uzor Crkve?

Jer Crkvu sačinjava hijerarhija, ali i laici kojima je Papa pridavao veliku važnost. Zato je podržavao pokrete i branio ih od onih koji nisu shvaćali njihovu važnost. Papi se jako sviđalo i Chiarino zalaganje u međuvjerskom dijalogu, sve dotle da kad je trebalo riješiti problem mogu li fokolarini postati i nekršćani, on ju je poticao: "Idite naprijed jer vi imate taj duh koji može približiti druge religije kršćanstvu". Uvijek je govorio da bi Crkva bila jako siromašna bez pokreta, a najjači pokret u svijetu su fokolarini. Ne samo brojčano, jer broj je velik, nego zbog važnosti, zbog formacije katoličkog laikata. Zato je Ivan Pavao II. uvijek rado odlazio na susrete GEN i fokolarinskih obitelji. Sviđalo mu se ući u to ozračje i udisati radost življenja, radost kršćanstva, radost da idemo u svijet sa čistoćom srca i s velikom otvorenošću prema svima.

Papa je svakako puno približio Crkvu svijetu i svijet Crkvi, također i preko fokolarina. Ova duhovnost iznjedrila je mnoga zvanja i danas postoji velika skupina biskupa koji su doživjeli duh fokolarina. Ne pripremaju bogoslove da postanu biskupi nego na dublji duhovni život. □

1 U talijanskom originalu: "Chiarezza suona un po' come Chiara".

Chiara u svojoj radnoj sobi

CENTAR "Chiara Lubich"

Inicijative da se sakupi, vrednuje i prenese budućim naraštajima novost utemeljiteljice Fokolarara

Nakon prelaska Chiare u nebo sve više postajemo svjesni ogromne osobite baštine koju je utemeljiteljica Fokolarara ostavila posvuda. Riječ je, naravno, o duhovnoj baštini, ali i povijesnoj, bogatoj događanjima i izvornim ekskluzivnim dokumentima svake vrste.

Prva velika želja je bila da ih sakupimo, uredimo, katalogiziramo kako bismo znanstvenicima, teolozima, povjesničarima, specijalistima, sljedbenicima iz budućih naraštaja, pa čak i znatiželjnicima, prenijeli izvanredan trag svjetla, mudrosti i novosti što ga je u 88 godina Chiara ostavila u različitim kul-

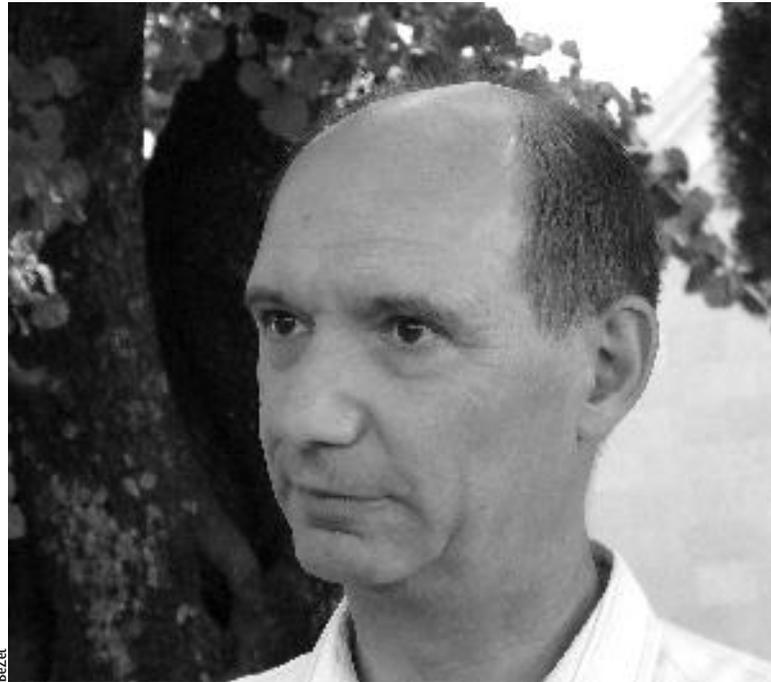
turama i narodima, zabilježen u govorima, zapisima, knjigama, audiovizualnim materijalima, fotografijama, itd.

Potom su u Centar Fokolarara – predsjednici Mariji Voce i Eli Folonari, fokolarini koja je dugo godina živjela uz Chiaru – počela stizati pisma i poruke, telefonski pozivi; kao i osobe, članovi Pokreta i drugi, i s velikodušnim oduševljenjem nudili svoje znanje i stručnost na svakom korisnom području: u knjižničarstvu, arhivistici, informatici; u tehnikama katalogizacije, ali i u očuvanju i širenju dokumenata; u ekonomiji. Mnogi su s radošću otkrili

**Mariele
Quartana**

Odrastao sam u središtu Ljubljane, u veselom društvu dvije starije sestre i brata. Naš otac Zoran u jednom od poslijeratnih montiranih političkih procesa bio je osuđen na 18 godina zatvora. Godinu dana prije moga rođenja proglašena je amnestija pa se otac sretno vratio kući. Kao sin industrijalca Dragotina Hribara navikao je na bolje životne uvjete, ali rat i socijalistička revolucija dali su mu da živi kao proleter i to još nezaposlen. Bivšem političnom zatvoreniku nije više bilo mjesta u školi gdje je nekad poučavao matematiku. Tako je cijela obitelj živjela od majčinog umjetničkog talenta, radila je

Niko Hribar:
"Bog među ljudima me je pozivao da ga prepoznam i prihvatim Njegovu suradnju".

RAĐALO SE nešto veliko

Miklavž Hribar, poznatiji kao Niko, rodio se i odrastao u Sloveniji, a veći je dio svoga života proveo u Hrvatskoj, gdje i danas živi. Donosimo njegovo sjećanje na susret s idealom jedinstva.

malu plastiku u glini, drvu i bronci, a otac je davanjem privatnih sati doprinosio koliko je mogao.

Usprkos velikim svjetonazorskim razlikama između oca i majke, naša je obitelj živjela skladno. Kao uzorna kršćanska supruga majka Elizabeta je cijelog života radila i molila za muževljevo obraćenje, no usprkos njegovom agnosticizmu, nikada nije došlo niti do verbalnog sukobljavanja.

Kada se moja sestra Angelika početkom šezdesetih godina vratila s putovanja u Rim, sva oduševljena pričala nam je o susretu s mladim ljudima koji žive svoje kršćanstvo. Bio sam mali i to me tada nije zanimalo.

Zabrinuta zbog mojih nestašluka, ljeti 1967. majka me odvela u Kopar. Tamo je kapelan don Bojan Ravbar oko sebe okupio skupinu mladića koji su s njim obnavljali staru crkvicu. Zadnji dan smo svi otišli na veliku svečanost za ministrante. Zbog mojih ranijih, ne baš radosnih iskustava s ministriranjem, taj je događaj ohladio moje zanimanje za to društvo i vrativši se kući nisam više razmišljao o njima. Usprkos tome don Bojan mi je ostao u sjećanju kao lik čovjeka koji se radosno daje za druge. Da bi meni omogućio spavanje na krevetu, on je ležao na podu, a organizacija kuhanja, pospremanja i drugih radova je više ličila na igru nego na rad.

Angelika mi je povremeno donijela časopis GEN, a potom i prvu ploču Genrossa. Te zime me uspjela nagovoriti da posjetimo Juan Carlosa Ovena, zvanog Janez koji je upravo bio došao iz Loppiana. Otvarao se prvi fokolar. Ostao mi je duboki dojam da u tom malom stanciću počinje nešto što će rasti i razvijati se.

Narednog ljeta dok smo bili na odmoru, majka me upita da li bi volio ići u Rim. Za avanture sam uvijek bio spreman i nakon nekoliko dana Angelika me vodila u Trst. Sljedećeg smo jutro s posuđenim malim kombijem krenuli na put: Janez, Ivan Bregant, Ivica Brezić, Miro Grgić, Bajdo, Ivica Rehak

Niko Hribar

RAĐALO SE NEŠTO VELIKO

Niko s roditeljima, sestrama i bratom 1986. U prvom planu starija sestra Angelika preko koje je Niko došao u kontakt s Pokretom fokolara.

i Tomaž Godec. Opet ne bih mogao odrediti što mi se toliko sviđalo u tom društvu! Kad smo se na putu zaustavili u Loppianu, obuzeo me osjećaj sličan onome u malom stanu gdje sam upoznao Janeza: tu se rađa nešto lijepo i važno.

Napokon smo stigli u Rim, ili preciznije u Rocca di Papa i našao sam se na prvom svjetskom kongresu GEN. Uz puno sportskih igara, teme u dvorani sam dobro zapamtio: dugina revolucija. O tome nam je govorila Chiara, a prevodio don Bojan. Chiarin ga je govor toliko ponio da sam ga stalno trebao vući za rukav: "Što je kazala, što je kazala...?" Dani su mi prolazili u uzbuđenju i veselju, osim ...na misi. Svi su sudjelovali, svi išli na pričest, ja ne. Nisam spadao u to društvo. Crkvu sam otpisao prije nekoliko godina i nisam imao namjeru promijeniti stav. No nešto me privlačilo i davalo mi dojam punine, solidnosti, nečega što ima budućnost pred sobom.

Drugog dana Ivan je za ručkom diskretno obznanio da imamo priliku za ispovijed, ukoliko to netko želi. Poruka mi

je bila posve jasna, no nisam se mislio jeftino prodati. Trećeg sam se dana već od jutra počeo ozbiljno pitati koji je moj životni cilj. Biti sretan. Nikada u životu nisam doživio veću puninu nego na tom kongresu, u tom društvu. U dnu duše sam shvaćao da je ovdje riječ o nečem velikom, neprolaznom i da ako sada propustim priliku, nikada više ne ću biti potpuno sretan. Ali što konkretno trebam učiniti?

Prije nego sam do kraja postavio to pitanje, došao mi je odgovor, jasan kao bijeli dan, uzbudljiv kao najbolji film: trebam pristati da u svom životu ne živim sam, nego da sa mnom živi Bog. On želi da zajedno pletemo niti moje-naše egzistencije. Postalo mi je jasno što me to privlačilo u kući Janeza, u Kopru kod don Bojana, u Loppianu i sada u Centru Marijapoli. Bog među ljudima me je pozivao da ga prepoznam i prihvatim Njegovu suradnju.

Potražio sam Ivana i izrazio želju da se ispovjedim. Don Bojan je već bio otišao, a kad sam rekao da se donekle snalazim na njemačkom jeziku, Ivan mi je doveo svećenika iz Njemačke. Naravno, nisam znao nazive grijeha na njemačkom jeziku, pa su mi rekli da kažem samo broj zapovijedi protiv koje sam sagriješio. Jed-

nostavno, ali ne za mene, jer bio mi je potreban i Katekizam... No najvažnije je bilo učinjeno: otvorio sam vrata svoje duše i to je bilo presudno.

Život mi se potpuno promijenio. Mali krug prijatelja iz ulice proširio se na cijeli svijet, osjećao sam ih kao svoju obitelj. Svaki slobodan dan bio je prilika za neko putovanje: Tolmin, Slavonski Brod, Osijek, Belišće, a po nekoliko puta godišnje odlazili smo u Rocca di Papa na razne susrete GEN. Dugina revolucija polako je ulazila u naše živote.

Otkad je Angelika došla u dodir s idealom jedinstva naša je kuća postala mjesto okupljanja, čemu je pogodovala i lokacija u samom središtu grada. U mojoj sobi sastajali su se prvi GEN, tu je bila redakcija našeg biltena GEN, knjigovežnica i audio studio. Nastala je i prva jedinica GEN u Sloveniji, u Slavonskome Brodu druga, a i u Beogradu se zapalila iskra novoga

U školi za fokolarine (prvi gore s lijeva) s Iginom Giordanim (prvi dolje desno) u Loppianu 1974. godine

života oko Ivice Ivanovića i njegovog brata Milana. Prihvatili smo se svakojakih poslova kako bismo došli do nešto novca. Ja sam u našoj kući radio kao zidar, soboslikar i pomoćni radnik u maminom ateljeu.

Na moj prvi Marijapoli 1970. u Zagrebu putovao sam s danom zakašnjenja, sam. Put do Fratrovca vodio je preko groblja Mirogoj, potom blatnjavom stazom kroz šumu do moderne zgrade. Pomislio sam da je to neka državna institucija i produžio dalje. Tek kasnije sam primijetio prozor u obliku križa i odlučio ući u dvorište. Dovoljno je bilo ugledati prvog čovjeka i odmah je bilo jasno: tu smo! Uvijek iznova iznenadi toplina pozdrava, radosno raspoloženje, spremnost na pomoć i jednostavnost odnosa na Marijapoliju. Za spavanje sam dobio trodijelni madrac na podu, a kad se malo kasnije pojavio još jedan cimer, bez razmišljanja smo od dva trodijelna kreveta sastavili tri dvodijelna. Glave i noge su nam visjele preko ruba, ali to nije bio nikakav problem: putne torbe su poslužile kao jastuci.

Ne sjećam se o čemu se na Marijapoliju govorilo, ali živjeli smo u međusobnoj ljubavi i samo je to bilo važno. Nedostatak udobnosti bila je samo mogućnost više da ljubimo. Koliko li smo stolaca prenijeli! Od blagovaonice do dvorane, od dvorane do blagovaonice, pa u spavaonice gdje su služile kao noćni ormarići! Dan kasnije ista procedura. No nikad se nitko nije požalio.

Posebna zanimljivost je bio kraj Marijapolija. Uobičajena ljetna vrućina bila je uobičajeni okvir u kojem je trebalo cijelu kuću vratiti u prvobitno stanje, a to je značilo vratiti pozajmljene madrace, deke, stolce,

krevete, tanjure i pribor: isusovcima na Šalatu, bogoslovi-ji na Kaptol, časnim sestrama na Vrhovac, itd. U pitanju je bilo nekoliko kamiona tereta. No sav znoj nije mogao ukloniti duboku unutarnju sreću: radili smo iz ljubavi!

Nakon par godina Fratrovac je postao premalen za naše potrebe, pa se Marijapoli preselio na Odru kraj Zagreba, gdje smo imali i druge susrete. Osobiti dojam je na mene ostavio posjet Grazielle¹. Govorila nam je kako je Chiara otkrivala tzv. boje – aspekte života. Mogao sam dotaći Božje djelovanje, pročitati do tada nepristupačne retke Božjeg plana nad čovječanstvom. Od uzbuđenja dva dana nisam mogao sklopiti oka, a usprkos tome nisam bio umoran.

Nakon tog susreta još sam dublje shvatio da duhovnost Djela nudi odgovore na pitanja današnjeg čovjeka i bilo mi je čudno što mnogi drugi nisu shvaćali važnost i jednostavnost te poruke. Jedina utjeha mi je bila spoznaja da ni Isus nije bolje prošao, a baš ta 'sličnost' me je još čvršće povezala s Njim Napuštenim.

Nekoliko mjeseci kasnije, na povratku iz škole ušao sam u jednu crkvu gdje je bila misa. Tih sam se dana često pitao što Bog želi od mene. Tražio sam odgovor na konkretne situacije u školi, kod kuće, u životu GEN, ali nisam dobivao jasan odgovor. Uronjen u misli gledao sam svećenika kraj oltara i začuo glas: "Trebaš postati kao

on!" Osjetio sam neugodnu vrućinu jer nisam imao nikakvih aspiracija za svećeništvo i spontano sam reagirao: pa ja nisam sposoban propovijedati, i kako ću s latinskim (to je bio moj najomraženiji predmet u školi)? Potom sam pomislio kakva će praznina nastati u mom životu ako Bogu opet zatvorim vrata i odgovorio: "OK, ali odgovornost je sada Tvoja".

Godinu dana nikome o tome

(3) privatni arhiv

nisam govorio. U jesen 1972. k meni je navratio Ivan. U razgovoru me upitao jesam li ikada razmišljao što ću raditi u životu, na što sam mu ispričao o svom 'dogovoru' s Bogom. Pozorno me je saslušao, a potom mi počeo pričati o fokolaru. Tajanstvena slika budućnosti od crno bijele tehnike prelazila je u kolor. Na kraju više nisam imao nikakve sumnje: to je moj put!

Prošla je godina, završio sam gimnaziju, upisao se na fakultet i odmah otputovao u školu za buduće fokolarine u Loppiano.

□

¹ Graziella de Luca, jedna od Chiarinih prvih sljedbenica.

*Niko (lijevo)
i Angel Žerbo
1969., prvi
članovi Pokreta
GEN u Sloveniji*

MARIJAPOLI

Domagoj
Sajter

LJUBAV rađa mudrost

*Ovogodišnji
Marijapoli održan je u
 gradiću Faro u
Križevcima od 25. do
28. lipnja*

Je li moguće u svega par dana, na jednom mjestu: duhovno se osnažiti, fizički se relaksirati, vidjeti stare prijatelje i steći brojne nove, „napuniti baterije“ iz kojih se uvijek iznova može crpiti energija za podizanje nakon svakodnevnih spoticanja, ohrabriti se za nove početke, isprazniti se i napuniti, obnoviti i učvrstiti postojeće odnose te formirati nove, sveukupno obogatiti život, a ako imate obitelj s

djecom - sve to u zajedništvu s kolegama? Naravno da nije, rekli bi skeptici, ali na Marijapoliju sve je ovo moguće. Uz otvoreno srce i dobru volju može se i puno više, jer Bog zaista „veličanstveno ispunjava svaku našu potrebu“ (Fil 4, 19).

Ovogodišnji Marijapoli (Marijin grad) održao se u gradiću Faro u Križevcima. Bebe, djeca, mladi, zreli, bake, djedovi; njih ukupno preko tri stotine imalo je četverodnevnu priliku praktično vježbati misao vodilju koja je glasila „Ljubav rađa mudrost“. Ova Chiarina rečenica može zadati mnogo glavobolje ukoliko se pokuša razumski i intelektualno proniknuti, ali primjenom i provedbom u djelo može se uočiti njena istinitost i dubina.

Tako je ljubav rađala mudrost u svjedočenim iskustvima, radu u grupama, te osobito u desetak radionica – od etike, preko medija, do ekonomije – svatko je mogao pronaći nešto sukladno vlastitom interesu. Ondje je svakako bila odlična prilika saznati nešto novo, slušati, govoriti, svjedočiti, i međusobno se ohrabriti u suvremeno vrijeme opće krize, kako gospodarske tako i duhovne.

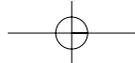
Kolebljivo vrijeme nije dopustilo ostvariti planirane izlete u prirodu, no kako je centar Pokreta fokolara u Hrvatskoj zapravo uronjen u prirodni ambijent prigorskih brda i

dolina, to nije umanjilo dojam. Uostalom, na Marijapoliju se nudi prilika izgradnje novih odnosa, a to se jednako može ostvariti u zatvorenoj sobi kao i na proplanku.

Kao interesantan ovogodišnji detalj valja navesti i grupu svećenika koja se u ovolikom broju na jednom Marijapoliju nije okupila već doista mnogo vremena; njih desetak zajedno su razmjenjivali vlastita iskustva, družili se sa ostalim sudionicima, sudjelovali u radionicama, a kada je bilo potrebno – prali su i suđe. Mise na kojima su koncelebrirali odista su bile svečanost, osobito u ambijentu prekrasne križevačke katedrale.

Svakako je bitno istaći i važnost pravovremene prijave – konačni i stvarni broj sudionika bio je, Bogu hvala, bitno veći od broja prijavljenih što je izazvalo i neke organizacijske poteškoće. Za ubuduće stoga valja imati u vidu kako funkcionalnost organizacijskog tima uvelike ovisi o realnom pokazatelju brojnosti osoba koje participiraju. Nema sumnje: ljubav prema organizatorima

rodit će mudrost u planiranju i pripremanju novih Marijapolija.

Kako je bilo na Marijapoliju ove godine? Slično kao i prije, a opet nešto novo i drugačije. Dojam jedne velike obitelji bio je sveprisutan: zajedništvo i obiteljsko ozračje osjetilo se na svakom koraku. Toliko osoba, osmijeha, razgovora, a opet premalo vremena da bismo sa svima produbili odnos ili makar saznali što ima novoga. Preostaje nam nositi ovo iskustvo kući, na radno mjesto, u školu, i ondje zidati nove Marijine gradove. A kada ćemo se opet sresti? Pa nismo se ni razišli, nosimo jedni druge u srcu!

(4) Dina Perkov

KAKO ZADOBITI MUDROST¹

Mudrost možemo zadobiti na četiri načina: tražeći je od Boga, ljubeći Boga i bližnjega, ljubeći Isusa Napuštenog, imajući Isusa među nama.

1) Uvijek smo molili za mudrost, od samih početaka, kada smo, pripremajući se za govor pred našom malenom publikom, po sat vremena stajali pred Svetohraništem ponavljajući Isusu: "Ti si Sve, ja sam ništa", kako bi On, i samo On govorio preko nas. Tamo je – treba se sjetiti – sve započelo.

2) Mudrost možemo zadobiti i ljubeći Boga i bližnjega.

Uvijek smo bili uvjereni da ljubav donosi svjetlo, a iskustvo nam je to i potvrdilo. Naime, od prvih vremena na poseban smo način osjećali ovu Isusovu rečenicu: "Tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ga ljubiti i objaviti mu samog sebe." (Iv 14, 21)

Da bismo posjedovali mudrost – objašnjavali smo kasnije – trebamo biti drugi Isus, a da bismo bili drugi Isus potrebno je ljubiti: svjetlo koje dobivamo ljubeći jest Mudrost. Kao što se svjetlo na biciklu upali kad okrećemo pedale, tako se i Mudrost u nama upali kada ljubimo.

Sjetili smo se jedne istočnjačke izreke: "Daj mi tvoje srce [tj. ljubi] i dat ću ti par očiju", što znači: ljubi, i pokazat ću ti.

3) Posjedujemo je također ljubeći Isusa Raspetog i Napuštenog.

Još 1967. godine rekla sam da Mudrost posjedujemo ljubeći Isusa Napuštenog.

"Ako ne ljubimo križ, ako ne živimo samo za njega, u našem srcu nema prave ljubavi prema Bogu i prema braći, nema Mudrosti.

Povjerivši naš dan Bogu, svakoga jutra ponavljamo, kao i na početku ovog života: 'Jer si Napušten, Isuse; jer si Osamljena, Marijo.' On je za nas sva mudrost."

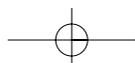
4) Četvrti način posjedovanja mudrosti jest imati Isusa među nama.

Sve smo više uvjereni da "trebamo imati mudrost pojedinačno (po Uskrsnom u nama) i kolektivno (s Isusom među nama). Trebamo naučiti biti poput 'vodoskoka'."

Jedan od znakova da je mudrost prisutna u onome tko govori, jest usklik slušatelja: "Kako je lijepo!" On se nikada ne odnosi na ljudsko rasuđivanje o onome što čuje, već na nadnaravno. Ako se u našim riječima, primjerice, osjeti zlatna nit koja povezuje sve događaje našega života, ostavljajući nas zadivljene, znači da je tu prisutna mudrost.

Chiara Lubich

¹ C. Lubich, Novi put, str. 130-133, ulomci, Novi svijet 2004.

OSOBNOSTI VIĐENJE

Suvremena kultura ne poznaje suživot vjere i razuma. Do toga je došlo, pojednostavljeno govoreći, kada je čovjek odbacio poimanje Boga u cilju svog oslobođenja i pronalaska vlastitog bitka.

Domagoj Špiler

Zdenko Horvat

Kultura u širokom smislu predstavlja sve što je stvorilo ljudsko društvo i što postoji po tjelesnom i umnom radu ljudi. Ovdje su moguće podjele na duhovnu kulturu (skup rezultata društva u nauci, umjetnosti, religiji, ustrojstvu društvenog života, ... što se sve iskazuje kroz običaje i moral) i materijalnu kulturu (skup sredstava za proizvodnju i drugih materijalnih vrijednosti društva). Tu svakako treba pribrojiti i nacionalnu kulturu koja predstavlja povijesnu tekovinu tradicije, morala i običaja, jezika, književnosti i umjetnosti svakog naroda.

Srednji vijek predstavljao je ostvareni spoj vjere i znanosti, no zbog suprotnosti izvorne evanđeoske poruke i načina življenja utemeljenog postojećom kulturom, tijekom vremena nastajalo je sve veće nesuglasje kao predznak nadolazećeg sukoba.

Suvremena kultura ne poznaje suživot vjere i razuma. Do

toga je došlo, pojednostavljeno govoreći, kada je čovjek odbacio poimanje Boga u cilju svog oslobođenja i pronalaska vlastitog bitka. Taj čin porušio je sve apsolutno, čime pojam o samom čovjeku i njegovim vrijednostima postaje samo relativan, bez vrijednosti. Ovi događaji širom su odškrinuli vrata nihilizmu, padu velikih ideala, fragmentarnom i nepovezanom življenju pojedinih životnih "epizoda".

Potrošačko društvo proizlazi neposredno iz suvremene post-nihilističke kulture, koju snažno obilježava površnost međuljudskih odnosa, temeljena na virtualnosti sveprisutnih medija. Pojedincu u cilju osmišljavanja života te potvrđivanja svog samoostvarenja preostaje jedino bilo koji oblik potrošnje često i nepotrebnih proizvoda i dobara, gomilajući ih i ulažući sve veći napor za uživanje u njima. Sukladno tome, pojedinac je upućen i na velik broj kratkotrajnih kontakata, koji rezultira-

ju površnošću odnosa. Tako osoba počinje ličiti na klizača koji mora sve brže juriti površinom leda, koja postaje zbog kopnjenja to tanja, svjestan mogućnosti pucanja ledene kore i neminovnog propadanja pod nju. Ovakvo stanje neki mislioci nazivaju noć kulture, u kojoj se pojedinac, a potom i cijelo društvo osjećaju tjeskobno i izgubljeno u nesrazmjeru stvarnosti i želja, ciljeva i vlastitih mogućnosti.

Kvantna fizika svoj nastanak zahvaljuje "proturječju" na koje je ukazalo zračenje crnog, tj. tamnog tijela, čijim zagrijavanjem dobivamo crvenu, narančastu, žutu te bijelu svjetlost ili usijanje, ali ne zelenu, plavu, modru i ljubičastu, što bi činilo potpuni spektar boja. Proučavanjem ovog fenomena, njemački fizičar Max Planck (1858. – 1947.) spoznao je da se zračenje odvija u vidu malenih paketića energije, tzv. kvanata energije te da pri nekoj temperaturi energetski maksimi-

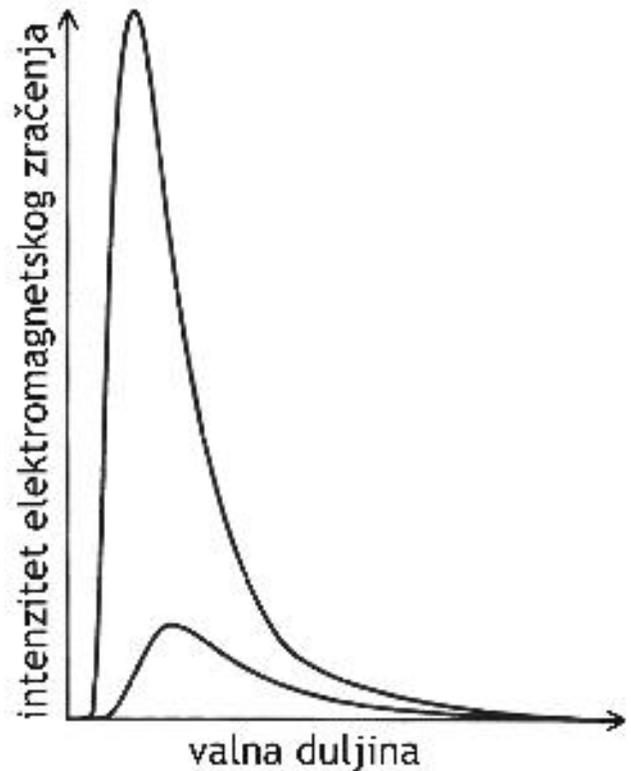
mum zračenja može nastati samo na određenoj frekvenciji ili valnoj duljini, a udaljavanje od te frekvencije, od tog mjesta, smanjuje se količina moguće energije zračenja, a na dovoljno dalekoj udaljenosti, ona se čak minimalizira, gotovo poništava. Povlačeći usporednicu s kulturom, energetski maksimum doživljavam kao vrhunac i potpunost određene kulture, koja na svakom području ljudskog djelovanja izriče svoju bitnost, temeljnu vrijednost, koju predstavlja ona točno određena frekvencija. Izgleda da određena kultura opstoji samo onda, ukoliko je njezina vlastita frekvencija (valna duljina), to bliža osnovnoj frekvenciji (stožernom sustavu temeljnih unutarnjih vrijednosti), a udaljavanje od

beno ukazuju na tzv. noć kulture, posebno europske, do koje dolazi zbog odbacivanja njezinih temeljnih vrijednosti, kršćanskih korijena, koji su ujedno i njezin bitak.

Kao što stvarna noć upućuje na dolazak dana, svjetla, tako i ova noć kulture ukazuje na dolazak nove obnove, nove kulturalne renesanse. Do tog trenutka potrebno je proći razdoblje čišćenja, prosijavanja i odvajanja svega onog što opterećuje suvremenu kulturu. Sam pojam krize u svojoj biti upravo može izricati prijelom u razvojnom slijedu bremenitih događanja, koja upravo predstavlja nadu novog rađanja, novog proljeća, procvata nove kulture.

Neutemeljena nada predstavlja neskrivenu opasnost za pojedinca koji ju zagovara, kao i za društvo koje se njome zanosi. Vjerodostojnu nadu izgrađuju pojedinci, pokreti i udruge usmjereni k istinskoj dobrobiti svake osobe, napose najslabijih i najugroženijih. Oni predstavljaju znakove nadolazećeg proljeća, poput pupoljaka prvih cvjetnica koje bujaju ispod snijega ili odolijevaju studeni i golomrazici.

Među vjesnicima novog proljeća prepoznajem Duhovnost jedinstva Chiare Lubich, koja težeći ostvarenju Evandjelja i unoseći ga u svaku poru ljudskog djelovanja, tvori kulturu jedinstva, utemeljenu upravo na međusobnoj ljubavi kao rađanici sveopćeg bratstva. Upravo je međusobna ljubav ona strogo određena frekvencija, govoreći

jezikom fizike, koja je jedino moguće pokretačko nadahnuće, sposobno svakom ljudskom izričaju dati njegov temeljni smisao i značenje, kao i ostvariti njegovu bitnost i vjerodostojnost. Snagu ove kulture predstavljaju pojedinci kao i čitav jedan mali narod, koji u potpunosti nastoji svojim životom slijediti temeljne postavke Duhovnosti jedinstva.

Ovih dana niknuo je novi vjesnik proljeća otvorenjem Sveučilišnog instituta Sophia u Loppianu nedaleko Firence, koji će pokušati znanstveno i metodološki sve doktrinarne postavke Duhovnosti jedinstva ucijepiti sintetičkom metodom u teoretske postavke suvremene znanosti. Također ohrabruje umrežavanje nekih poznatih svjetskih sveučilišta i instituta Sophia, kako bi u postojeću zbilju unosili to više temeljnih i neprolaznih spoznaja i vrijednosti pronoseći opće dobro svijetom.

Određena kultura opstoji samo onda, ukoliko je njezina vlastita frekvencija (valna duljina), to bliža osnovnoj frekvenciji (stožernom sustavu temeljnih unutarnjih vrijednosti), a udaljavanje od nje dovodi do urušavanja te kulture

Njemački fizičar Max Planck, osnivač kvantne teorije, objavio je 1910. godine revolucionarnu hipotezu da svaki izvor energije može zračiti energiju samo u diskretnim količinama - kvantima

nje dovodi do urušavanja te kulture, o čemu nam svjedoči povijest svih razdoblja. Posebno je razvidna povijest dvadesetog stoljeća, prebogata nesrazmjernim postignućima i neviđenim strahotama, koje nedvoj-

SVEUČILIŠTE

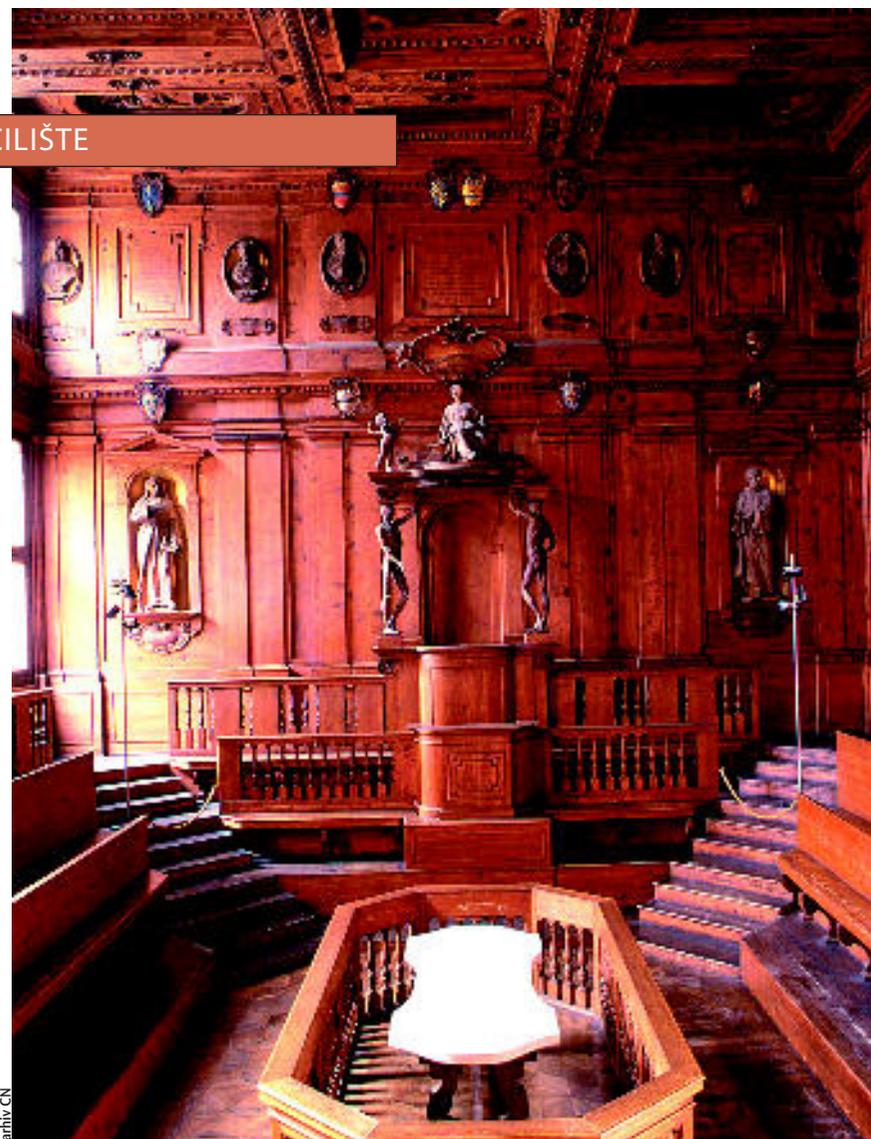
Sveučilište u Bologni smatra se prvim u Europi. Još od 14. stoljeća sveučilišta su bila izraz kulture, studija i formacije. A imaju li danas što reći?

Pitanja našega vremena su agresivna i radikalna; znanje često rascjepkano i specijalizirano; društvo multietničko i multikulturalno; tehnološki razvoj munjevit i neprestan. Ima li u tom kontekstu još nešto reći sveučilište?

I iz kojih temelja treba iznova krenuti za novi procvat, u osluškivanju znakova vremena i u njihovu služenju?

Mjesto

Sveučilište je životni prostor gdje se novi naraštaji mogu pripremiti da postanu protagonisti izgradnje svijeta sutrašnjice, sukladno znanjima iz pojedinih disciplina. Sveučilište stoga treba biti smješteno na mirnom, sabrnom te istodobno otvorenom mjestu, gdje je moguć suživot ali i doživljaj univerzalnosti; na mjestu gdje će mnogostruki i raznoliki odnosi koji se uspos-

IZGRADNJA sutrašnjice

Zamisao i slika današnjeg sveučilišta u svjetlu karizme jedinstva i iskustva započetog u Loppianu

Piero Coda

tavljaju iz dana u dan imati pečat kreativnosti i radosti, vedrog, svjesnog i konstruktivnog pogleda, punog nade u budućnost. Po mišljenju Chiare Lubich takvo idealno i sasvim realno mjesto je krilo Očevo. Što konkretno znači ova intuicija?

Znači život zajedništva koji nam je Isus otvorio kad nam je rekao da svakoga od nas i sve zajedno gleda, želi i prihvaća Bog koji je ljubav i koji nam u uzbudljivom iskustvu sebe daje oči, srce i um da gledamo jedni druge, da iščitavamo događaje,

svijet i povijest njegovim očima, njegovim srcem, njegovim umom. Tako mjesto zadobiva oblik od zajedničkog subjekta koji živi od ovih odnosa, te boraveći u srcu Božjemu istodobno boravi i u srcu svijeta. I otvara se u svim smjerovima, po logici susreta i prihvata.

Zato se mjesto, koje poput velikodušnog i plodnog krila treba primiti zamisao o sveučilištu utjelovljenu u konkretnu povijest, danas treba ustrojiti – kao u koncentričnim krugovima – polazeći od akademske

zajednice, u odnosu s gradom koji ga prihvaća i s teritorijem u koji se smješta, kao raskrižje razmjene i dijaloga bez granica.

Sveučilište tako postaje pravi dom, dom za sve.

Zadatak

Odatle postaje izvediv neizmjeran, pa ipak temeljan i neodgodiv zadatak sveučilišta: poučavati mudrosti, kako je to rekla Chiara Lubich. Ali što je mudrost?

Ovdje bih pokušao reći da je

Svečanom otvorenju sveučilišta Sophia u Loppianu 1. prosinca prošle godine nazočila je i skupina iz Hrvatske (na slici)

ona onaj pogled istine i slobode na Boga, na čovjeka i na svijet, pogled koji je jedan u mnogostrukosti svojih izraza, kao što su mnogostruki izrazi života, osobe, ljudske zajednice i svemira. Istine i slobode koje, poput soli, moraju dati ukus znanju i umjetnosti i tehnici koje ljudska obitelj oblikuje kako bi u vremenu i prostoru koji im daju okus neizmjernoga, ostvarila potpuno očitovanje svakoga tko je, zajedno s drugima, u stvorenom svijetu u Bogu i s Bogom.

Zato je potrebno ponuditi prigode da se zajedno – u dijalogu sa svima – nauče novi, zahtjevni pa čak i ukrštavajući oblici, gdje će sol mudrosti morati dati okus istine, ljubavi i ljepote čovjekovu znanju, umjetnosti i tehnici.

Mislim da je na tim granicama kršćanska vjera pozvana zaigrati kartu odlučujuću za njezinu budućnost i za budućnost čovječanstva: kreativno i oslobađajuće jedinstvo ljudskih znanosti i mudrosti koja dolazi od Boga,

onako kako se u zametku ostvaruju u Isusovom umu.

Put

U knjizi o metafizici Aristotel bilježi jedan na prvi pogled iznenađujući događaj. Sama istina – parafraziram njegove riječi – otvorila je put prema čovjeku. Da, naravno, mi moramo tražiti put, moramo razviti metode da bismo dostigli istinu u njezinim mnogostrukim dijelovima. Ali tek u drugom dijelu: tj. odlučno i metodološki krećemo putem jer se sama istina otvorila prema nama.

Ne kaže li Isus zadivljujuće sažeto: Ja sam put, istina i život (usp. *Iv* 14, 6)? I zar ne otvara značenje tih riječi kada se u napuštenosti koju je trpio na križu stvarno lišio beskrajnog i božanskog bogatstva što ga je dobio od Oca, kako bi sve nas učinio njegovim dionicima u punini?

Mislim da je upravo to prva i temeljna metodološka inverzija

koja nam se predlaže kao novi i jasan izraz zamisli o sveučilištu u današnjoj povijesti istine koja dolazi ususret ljudima: ne prvenstvo osvajanja nego slušanja i ne prvenstvo želje za posjedovanjem nego umijeća prihvaćanja.

Odatle proizlazi druga metodološka inverzija koja je usko povezana s prvom: ne prvenstvo pojedinca koji nešto zahtjeva i hoće, u samo vanjskom prostoru akademske zajednice, nego osobe koja jest i prihvaća i istražuje istodobno: u nutрини proširenoj na interdisciplinarni i interkulturalni dijalog među osobama. Nije li upravo ovo magistralni put zadobivanja mudrosti izražene intuicijom univerzitasa?

Mislim da ove dvije osnovne ali presudne metodološke indikacije pred nama ocrtavaju smjernice jednoga puta na kojem će se ostvariti novi procvat starog i bujnog stabla koje se zove sveučilište.

□

U DUBINU

U Marijanskom svetištu u Loretu, u kojemu se, prema predaji, čuva kućica Svete obitelji, sada već daleke 1939. godine Chiara Lubich naslutila je da će biti pozvana otvoriti "četvrti put" u Crkvi. Taj će nov poziv novu ljepotu dodati trima tada već postojećim putovima: obiteljskom životu, djevičanstvu življenom u svijetu i okupljanju u zajednice poradi Boga. To se nadahnucе providnosno ostvarilo tijekom ratnih godina, nastankom fokolaru koji predstavlja suživot osoba posvećenih Bogu prema uzoru na nazaretsku obitelj, iako na različite načine – onih u djevičanstvu i vjenčanih – koji žive usred svijeta. O bitnim obilježjima života u fokolaru govori ovaj neobjavljen zapis, bez datuma, najvjerojatnije s početka šezdesetih godina prošloga stoljeća.

Tako fokolarin živi u Bogu ili – da tako kažemo – obavijen Bogom. To je rajska stvarnost, nebeski samostan u kojemu ga subraća odvajaju od svijeta jer je Kraljevstvo Božje u suprotnosti sa svijetom.

Stvaran, iako nevidljiv samostan. Oklop Kristovih vojnika, odvojenih, ali uronjenih u svijet u kojemu – po ovom božanskom životu – moraju svakoga dana svjedočiti da ga je Krist pobijedio.

I Marija je u nazaretskoj kućici živjela između dvije vatre: Duha Svetoga, "duhovnog vođe" njezine duše, i Isusa, Riječi Božje.

Kad Marijina zamisao nije bila u potpunom skladu s Isusovom, Marija je morala ušutkati svoju misao, kao na svadbi u Kani – iako je poslije Isus ostvario Marijinu želju iz čega se može

NASTADE fokolar

**Chiara
Lubich**

I nastade fokolar, nebeski izum, plod Marijine majčinske skrbi da podigne djecu sličnu sebi.

Tijekom proteklih godina u više smo navrata shvatili da naš poziv mora imati specifično "marijansko" obilježje, iako nismo razumjeli da je fokolar sredstvo kojim ćemo to ostvariti. Ulazeći u njega, oni koji su se osjetili pozvanima te živeći i odgovarajući na milosti, moći će izići – ako Bog tako bude htio – kao druga "mala Marija".

Kaže se za svetu Tereziju da je u kratkom vremenu dostigla toliko savršenstvo i toliku svetost jer se izravno, u molitvi, povezala sa Savršenim, sa Svetim.

Poziv fokolaru je različit.

Duše rastu između dvije vatre, da tako kažemo. Asketski život fokolarina očituje se u nastojanju da uvijek ostane u dubokom jedinstvu s Bogom u sebi (slušajući "glas" savjesti koji ga upućuje na Božju volju, klanjajući mu se u Euharistiji, ljubeći ga u razmatranju, grleći ga na križu svaki put kad se pojavi, živeći Riječ života i ostvarujući crkveni nauk) i s Bogom izvan sebe, nazočnim u zajednici: Isusom nazočnim među dvojicom ili više njih, Isusom, na osobit način nazočnim u odgovornome za fokolar, kojega je dužan ljubiti i slušati kao drugoga Isusa, te u drugoj braći koju mora neprekidno ljubiti i služiti tako da brat nad braćom – Isus – uvijek bude među svima.

Dvije vatre: Isus u nama i Isus među nama. Dva oblika Božjega kraljevstva: u nama i među nama.

zaključiti da je Marija i u toj želji bila nadahnuta Duhom Svetim.

Od fokolarina se zahtijeva život vrlo sličan Marijinu. Život koji je istodobno i individualan i kolektivan, u kojemu zajedništvo osoba koje se zajedno posvećuju pojačava svetost svakoga pojedinca, a svetost pojedinca obogaćuje svetost svih.

Ako fokolarin i ima kakvih nadahnucā, on će ih podvrgnuti nadređenima, kao što se i u cijeloj Crkvi svaka karizma podvrgava Petru.

Ako se nadređenima čini prikladnim ne uvažiti njegove misli, mora ostati miran i zadovoljan što je mogao iz ljubavi darovati svoje mišljenje. Bog će se pobrinuti da rasvijetli odgovornoga u fokolaru i da stvari vodi tako da se njegovo nadahnucē razvije i ostvari.

Fokolarini se tako ponašaju jer naš život zahtijeva da se "ostavi Bog radi Boga"... Ta nenavezanost (jedna od mnogih u našem životu koja podsjeća na Isusa Napuštenog) jedan je od uvjeta jedinstva u fokolaru čiji udovi moraju biti jedno srce i jedna duša.

Događa se da – zbog milosti koju nadređeni ima (jer, ako dobro upravlja, neće dopustiti da ne urode plodom nadahnucā bez obzira na to čija bila) fokolarini nakon dugih godina života s "Isusom među njima", ostvarenom po uzajamnoj ljubavi i žrtvama svih članova, poprime posebnu osjetljivost za sve što je nadnaravno i naravno te jasnije mogu razlučiti Božji glas u sebi, a tako i

njegovu volju od drugih.

I ne samo to, fokolarin zbog dugotrajnog neprekidnog nastojanja da se sjedini s braćom i od njih razlikuje u životu koji, promatran u vremenu, najviše sličí životu Presvetoga Trojstva, poprma smisao života u Mističnom tijelu i uči – iako često o vlastitu trošku – sve napatke koje Bog daje po ovoj duhovnosti, sredstva i metode kako i sam uvijek i posvuda može pokrenuti život Crkve u skladu s ovim Idealom, surađujući pritom s Marijom, utemeljiteljicom Djela, na širenju

tom, ne bi smio kasniti u nastojanju da postane sličan Isusu.

Uostalom, život fokolara je – kako mi kažemo – život s "Isusom među nama", a narodna poslovice kaže: "reci mi s kim si i reći ću ti kakav si".

Ovaj život u dodiru s Bogom, nazočnim tamo gdje su ljubav i prijateljstvo, fokolarinu daje pečat, oblik, osobnost koja je "odsutnost pečata", oblika: neosobnost, Isusa, Mariju.

Ovaj bi život u svojoj biti uostalom – bez obzira na posebne oblike koje fokolarini kao djeca

Ave Cerquetti, Loretška kuća, bronza, 1968.

i umnažanju prostora na kojima će se u Crkvi svjesnije živjeti po uzoru na mistično tijelo Kristovo.

A fokolar postaje, poput talionice, vježbaonica u koju pozvani ulazi kako bi ljubio, borio se, umirao samome sebi i izišao – ako sve dobro prođe – mistično "druga Marija".

To je svetost, uzvišeno savršenstvo, savršenost.

Između "dvije nadnaravne vatre" koje poslije u "životu" fokolara postaju jedno, "stari čovjek" ustupa mjesto novom čovjeku čiji je život upravo ta vatra. Ako je sv. Terezija, nakon što je stupila u kontakt sa Savršenim, tako brzo postigla savršenstvo, i fokolarin, iako velik dio svojega vremena mora provesti iskušavajući se u dodiru sa svije-

Crkve moraju poprimiti – trebali živjeti svi kršćani, redovnici, svećenici, laici, obitelji, društvo – jer je život po uzoru na Mistično tijelo, Marijin život, a u Mariji se svi mogu prepoznati.

Marija je lik svakoga uda mističnoga tijela u kojemu su sve milosti urodile plodom i nijedna se nije izgubila.

Ona je na neki način spoj Mističnoga tijela, mala Crkva koja stoji pred Isusom, glavom Crkve.

Zato se u njoj mogu ogledati i u njoj imati najsavršeniji uzor svi udovi Mističnoga tijela koji žele pojačati svoj život.

Zato je vole fokolarini, laici i svećenici, kao svoj "uzor", lik, nacrt Crkve, glavu, Majku, Kraljicu i Voditeljicu. □

SVJEDOČANSTVO

Zbor župe iz
Knežina Gornjeg
koji već dvadeset
godina vodi
Tonka Bobek
(prva s desna)

ZAJEDNO je najljepše

Susret s idealom jedinstva prije dvadeset godina urodio je nizom konkretnih inicijativa i procvatom života oko nje

**Štefanija
Damiš**

Tonka Bobek iz Knežina Gornjeg kraj Varaždina, nastavnica je razredne nastave, voditeljica župskoga zbora, majka a sada već i baka. Srdačna i neposredna, uvijek spremna na akciju, ali i zahtjevna prema sebi, sve je temeljila na čvrstoj stijeni življenog Evanđelja.

Smatra da mnogo toga u životu duguje majci. "Svojim molitvama prati sve moje manje ili veće poteškoće. Živi mi je primjer služenja, žrtvovanja i velike nesebične ljubavi. Otac mi je bio vrlo sposoban stolar, strog, ali veliki šaljivdžija te samouki svirač gitare. U djetinjstvu sam revno pohađala vjeronauk u uršulinskom samostanu kod sestre Deodate, zajedno s nekoliko dragih prijateljica. Jedna od njih je danas provincijalka sestara Uršulinki, a druga je svoje mjesto našla u Pokretu fokolara."

Brakom sklopljenim prije trideset četiri godine, a potom i majčinstvom, nastupilo je novo razdoblje njezina života uz koje su povezani i najveći profesionalni uspjesi. Ona i suprug Zvonko imaju četvero djece, a sada i četvero unučadi.

"U svojoj mladosti vodila sam crkvene zborove kod sestara Uršulinki, a zatim u Župnoj crkvi sv. Nikole u Varaždinu. Nakon završene Pedagoške akademije radila sam na mjestu učiteljice u glazbenoj školi Koprivnica te sam bila i voditeljica orkestra harmonika, malog pjevačkog zbora i mješovitih zborova. Život mi je letio od silnih obiteljskih i društvenih obaveza. Često sam se pitala: 'Gdje je u svemu tome Bog? Na kojem je on mjestu u mom životu? Što moram promijeniti da zadovoljim svoje duhovne potrebe?'"

Bog je maštovit i čuje vapaje

ljudi te odgovara neočekivano.

"Preko mojih učenica koje su pjevale u zboru došla sam na kavu kolegici koja je živjela duhovnost Djela Marijina. U razgovoru sam razumjela da bi to i meni odgovaralo. Već te godine sa svojom obitelji došla sam na Marijapoli. Za mene su to bili dani ponovnog rođenja za Boga. Često sam pjevušila pjesmu 'Dođi i slijedi me' koja mi se posebno svidjela. Srce mi je drhtalo od radosti, a bilo je i suza. Doživjela sam pravo obraćenje. Sve je odjednom postalo novo."

Nakon toga trebalo je mijenjati neke loše navike, društvo i poglede na život. No najteže je bilo životnu novost prenijeti u vlastitu obitelj. "U zajedništvu sa suprugom i mojim novim prijateljima uvijek smo pronalazili rješenja. Susreti nas duhovno jačaju još i danas. Uočila sam da Chiara ima odgovore na sva moja

pitanja. Ponekad je rješenje bilo zagrliti bol, Isusa Napuštenog u najbližima i ići dalje, bez obzira na ranu. Ponekad je to bilo otputovati na susrete u Rim, Poljsku, Švicarsku ili pak Njemačku. Revnije sam s djecom odlazila na svete mise u crkvu. Sinovi su ministrirali, a kćerka Maja redovito pjevala psalme na misama. Danas je Maja vjeronučiteljica i radimo u istoj školi. S novim žarom sam se uključila u župske aktivnosti te postala članicom Pastoralnog vijeća župe."

Na susretima Pokreta fokolara Tonka je dobila inspiraciju za rad u školi. Bila je to 1989. godina, vrijeme napetosti i nemira koji su kasnije doveli do rata. "U vrijeme kada se mir rušio i trebalo ga je graditi, nastojala sam s djecom putem glazbe slati poruke mira i ljubavi. S učiteljicom glazbene kulture Marikom Puttar povezivao nas je ideal jedinstva i veliko zajedništvo, pa smo priredile koncert za djecu iz svih varaždinskih škola, s naglaskom na mir. Bila je to manifestacija Djeca pjevaju, kad sam ja dirigirala djeci iz svih škola pjesmu pod naslovom Poruka mira kroz pjesmu. Događaj su popratili mediji – Hrvatska televizija, lokalna Varaždinska televizija, te radio postaje i tisak. Valentina Geci i Sofija Cingula koje su pjevale u tom zboru danas su naše poznate solo pjevačice te i dan-danas rade takve krasne stvari.

U tijeku rata kad su u škole počela dolaziti djeca različitih vjeroispovijesti, mi smo djeci tumačili da u tom momentu nije bitna vjera niti nečija nacionalna pripadnost, nego da je bitno razumjeti prijatelja, voljeti ga, pomoći mu u nevolji i razvijati te humane odnose koji su u tim trenucima rata bili najvažniji. I onda, naravno, pomoći. Mi smo pomoć dobivali iz Italije i baš u to vrijeme smo se sprijateljili s jed-

nom njihovom školom. Naša djeca su od njih dobila igračke i nisu ih zadržali za sebe nego su ih dali onima kojima su bile potrebne. Dakle, dobili su i darivali dalje. Smatrala sam da je vrlo važno da se kod djece razvija kultura davanja, razumijevanja i zajedništva. I danas je moto mojeg prvog razreda: Zajedno je najljepše."

U to vrijeme, također prije 20 godina, Tonka je sa župnikom osnovala župni zbor koji i danas vodi. "Oko četrdeset članova redovito dolazi na probe jer nas zaokuplja ljubav prema pjesmi i zajedništvu. Doživjeli smo mnogo nezaboravnih susreta, misnih slavlja, hodočašća, izleta i drugih druženja. Svi naši dosadašnji župnici dali su nam veliku podršku i pokazali poseban interes za kvalitetno zbornu pjevanje na misnim slavljinama. Često zajedno sudjelujemo na susretima Djela Marijina u Zagrebu i Križevcima, gdje crpimo snagu i nadahnuće."

Zahvaljujući Tonkinom zalaganju, u župi se okuplja skupina Riječi života. Osim toga, s kćerkom Majom pokušava ost-

variti neke od novih projekata koji proizlaze iz karizme Pokreta fokolara. "Na poseban način surađujemo oko glazbenih aktivnosti i na karitativnom planu. S mladima, djecom i odraslima iz župe sudjelovali smo na mnogim susretima. Organiziramo mnoge aktivnosti u Djelu, vodimo autobuse... Ponekad su nam to velika i nezaboravna iskustva, ponekad prave avanture. Vodile smo mlade na koncerte sastava Gen Verde i Gen Rosso u Zagreb. S kolegama iz glazbene kulture smo organizirali razne humanitarne koncerte. Mnoge smo osobe animirali i danas su se Pokretu fokolara priključile mnoge prosvjetarke drage mi prijateljice. Neke novosti koje proizlaze iz pedagogije zajedništva primjenjujemo u svojem radu, mijenjajući poglede i stavove. Svaka od nas je na svom radnom mjestu dala to nepresušno blago i želim samo potvrditi Chiarine riječi koje je ona često ponavljala da je svaki čovjek neprocjenjivi dar i da je samo jedan učitelj - Isus."

Tonka i Zvonko Bobek s djecom i njihovim obiteljima.

UMJETNOST

Sudionici kongresa umjetnika iz Hrvatske s nekadašnjom primabalerinom milanske Scale Lilianom Cosi (u sredini), koordinatoricom skupine umjetnika koji se nadahnjuju idejama duhovnosti jedinstva pod imenom Clarte

Svjetski susret oko 400 umjetnika raznih profila na temu Priče i glasovi – interkulturalne perspektive u umjetnosti

Sanja Djaković

U centru Marijapoli u Castelgandolfu od 12. do 14. lipnja okupili su se umjetnici koji se propitkuju o smislu svojega djelovanja i izražavaju potrebu da postane misao-kultura vitalni dijalog koji proizlazi iz duhovnosti jedinstva (vidi: www.clarte.org).

Sudjelovala je i skupina mladih iz Hrvatske. Donosimo zabilješke Sanje Djaković, studentice likovne umjetnosti iz Zagreba.

"Glad za drugim... ja nisam ja, ni drugi, ja sam nešto u sredini, stup kojim prolazi jedan drugome", neke su od zapisanih riječi koje još uvijek nosim sa susreta umjetnika iz Castelgandolfa!

Otvaraju mi cijeli niz misli i prisjećanja na druge riječi. Oslikavaju mi Krista, stupa i posrednika koji je ujedinio Boga i čovjeka, Ljubav s neba i kruh sa zemlje, istodobno me pozivaju i oslikavaju svakog čovjeka koji želi biti onaj u sredini da posluži i dopusti prolaz Ljubavi "odozgor", u kojoj je jedino moguć susret s drugim, biti u zajedništvu, davati i primati istodobno, umirati sebi i svojim ugodnostima, lomiti se, trpjeti, biti napušten od drugoga, izrugan, iznevjeren, a opet ostati živ, čitav, prisutan i ljubiti!

To je moguće samo ako mi On da sebe i svog Duha! Jer postoji "ponor između mene i tebe", zbog neljubavi ili grijeha koji uzrokuje bol i samoću!

A onaj "inter" o kojem se govorilo na susretu prisjeća me ponovno na "prijelaz od mene do tebe", davno ostvaren u osobi Isusa Krista!

I ostvaruje se nanovo, što mi je bilo još jedno otkriće u nekim "susretima" na ovom "susretu"!

Otkriće da me Bog čeka svugdje i uvijek! I svaki put je

novi! Kao kad otkrijemo novi okus peciva...ili nam netko na novi način prevede istu riječ... ili misa na jeziku koji ne razumijem, a bude mi dovoljno samo oslušivati glas toliko različitih duša ujedinjenih na jednom mjestu, a opet bez prostornom, bezvremenskom...

... "nisam vidio jer sam vikao" i "pjesma zahtjeva pustinju", dio je izrečene poezije koja me vodi da otkrijem suze koje pročišćuju sve nepotrebne misli i to samim prisustvom u praznoj kapelici Castelgandolfa!

Odjekuju mi i dalje riječi "bio je to heroj koji bi me odabrao... on me pomirio... pjesma tame je glas...", te moje sjećanje na beskrajnu ljubav Božju koja me svaki put diže iz mojih ruševina, onda "kada smo ljudi od odsutnosti... i kad je dvorac srušen", i onda kada pobjegnem daleko, On mi prilazi sve bliže, i "očituje se onima koji žive izvan zidina".

Shvaćam zašto mi dopušta rušenje mojih lažnih vrijednosti, načina i odnosa prema svijetu, ljudima i sebi, pogleda i stavova prema umjetnosti, shvaćam zašto ruši moje grešne

odnose pa i prema "umjetničkom stvaranju", sve da bi On mogao stati u sredinu i biti sam taj odnos! Jer "Bog je izvorno odnos" kako sam čula na jednom od predavanja koje me dotaknulo!

Ulazak u Boga, Oca, Chiarina je vizija, i otkriva mi od kuda mi je potrebno prvo krenuti ako ću se odazvati pozivu umjetnika koji će "govoriti o vječnosti"... "ako uspije da bude glas... u vjernosti dubokoj istini kojoj živi... otkrivati duboko značenje činjenja... koje će govoriti svakoj duši o istini".

A to "činiti" na kraju rekla bih nisam ja, nego On, koji objašnjava "logiku stvaranja" (davanja bitka stvorenome), činjenja da drugi raste, a ne da se posjeduje!

Logika ljubavi koju odražava Bog kada postaje "bol boli" u napuštenom Isusu daje sadržaj svakoj napuštenoj, bezvrijednoj, odijeljenoj, čistoj formi! A ta misao mi ulijeva nadu da će mi povezanost s Bogom-Ocem-Stvoriteljem, kroz Krista dati smisao svemu što činim i jesam!

"Nitko nije imao veću vjeru od Napuštenoga, napustila ga je ljubav, ali je vjerovao... s tim da nema povezanosti, pokazuje povezanost... Isus napušteni ne vjeruje u nešto. On vjeruje. Čovjek je vjera!"

"Nepovezanost između Boga i čovjeka kao da je ostala prešućena u današnjoj umjetnosti s kojom se susrećem, a svaka interakcija je usmjerena na onu međuljudsku, što bržu, površniju, sebičniju, svjetovniju i naravno neostvareniju zbog ponora koji čini baš ta odijeljenost od Boga!"

"Voda koja govori ušutjela je... prestao je prorokovati"... još me jednom podižu i bude riječi s jednog od predavanja da "umjetnici trebaju vidjeti, gledati ponor... stvoriti uvjete...

red, smisao, komponirati..!"

A gdje su oni koji nose vodu (Duha), koji vide i viču?!

Tko će poput najvećeg proroka Ivana Krstitelja pripraviti put Gospodinu, stvoriti uvjete Onome koji je Vječnost i Ljepota, vičući svojim glasom (talentima) u pustinji (srcu bez života); "svaka dolina nek se ispuni, svaka gora i brežuljak nek se slegne! Što je krivudavo nek se izravna, a hrapavi putovi neka se izglate! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje!" (Lk 3,5)

Proroku je odsječena glava, jer nije zaplesao sa svijetom! Ispunio je svoju misiju govoreći da Ljepota (Krist, Spasitelj) može doći samo u pripravljeno srce, pročišćeno od grijeha, koje je onda sposobno i dužno svoju karizmu i primljeni dar Duha Kristova prenijeti u svijet, a ne uzimati, primati i kopirati ono

potajno ili otvoreno ne može moliti, a potom ni ljubiti!"

U moju sobu ulazi mama, prekida me u pisanju i otvara širom prozore; više me gušila samoća zidova i praznog prostora nego zrak koji je brzo ušao ili izašao! Prisjećam se malog prostora u kombiju i osmijeha, i čudim lako podnesenoj vrućini... valjda tamo gdje ima mjesta prijateljstvu i darovanom zajedništvu, nema mjesta zidovima...

Zahvalna sam na ovom putovanju i svim izrečenim "pričama", tj. iskustvima umjetnika koje se potaknule i moje "priče", i potakle da radim na "glasu" tj. radu s onim talentima i izrazima kojima je moguće "dirnuti u čovjeku onaj dio koji ne umire, a to je ono Nebesko!"

Nekad je dovoljan samo sus-

Na spontanom večernjem druženju umjetnika u parku Centra Marijapoli glazbenici su darovali svoje talente. Bilo je klasike, filmske glazbe, opernih arija i suvremenih skladbi, a nije mogla izostati napoletanska "O sole mio".

izvanjsko, svjetovno koje poništava svaki spomen u ljudskoj duši na ljepotu, govoreći lažno o ljubavi!

"Tko gleda na ljepotu s malo ironije (kao dio prošlosti što ne pripada našoj kulturi), ta osoba

ret poznatog lica prije putovanja pa da "osmijeh iznenađenja učini da bude ljubičasti odsjaj iznad mora", i "putovanje se nastavlja ne toliko kroz mjesta koliko kroz ljude!"

□

BAJKA

MALI VAL Apćiha

Clarice
da Silva

Toga jutro, kao i obično, kralj mora pozove svoju četvu: "Valovi sjevera, valovi juga, svi u red, spremni za napad". Na njegov znak otvore se vrata velikog dvorca i evo ih: veliki i mali, mladi i odrasli valovi silovito uzburkaju more rasprskavajući se u mnoštvo kapljica.

"Kako čudno", pomisli kralj pregledavši popis. "Nedostaje jedan val, nedostaje jedan morski val, nikad se tako nešto nije dogodilo."

Zabrinuto pogleda okolo i - eno ga gore! Naš je val s jednog prozora dvorca tužno gledao svoje prijatelje koji su se već bili udaljili.

"Što ti je?", upita ga kralj sav zabrinut vidjevši njegove crvene nabrekle oči.

"Ionako ćeš prije ili kasnije saznati, o kralju. Morat ćeš me otpustiti", žalosno će val.

"A zašto bih to trebao učiniti?", upita ga.

"Alergija, dragi kralju, dobio sam alergiju na pijesak. Jesi li ikad vidio val koji kihne čim se približi obali? Jadna ja, rugat će mi se, zvat će me Apćiha."

"Dosta s tim pričama", odgovori kralj. On se u divot i u valove dobro razumio. "Zvao se ti Apćiha

ili ne, nitko ne može zauzeti tvoje mjesto!"

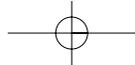
Kraljevom se autoritetu svatko mora pokoriti, pa se u tren oka naš val kolebljivo uputio prema moru. No prije nego što je prešao prag dvorca, mudri kralj mu tisne u ruku lijek protiv alergije. "Pomoći će ti, ali ga uzmi samo ako doista ne izdržiš", reče mu s ljubavlju.

Val je plivao i valjao se tamo-amo iza velikih valova. "Ali što se ono okreće posred ogromnog vala? Ne izgleda kamen, to je mala kornjača. Oh, Bože, neće se moći nikako vratiti na plaću", pomisli Apćiha.

"Hajde, skoči na mene mala kornjačo, ja ću te ponijeti na sigurno." Elegantan skok i evo je na skliskim leđima našeg junaka. "Kako se zoveš?", upita kornjača. "Apćiha", odgovori bez oklijevanja.

"Apćiha, kakvo li to smiješno ime imaš", reče srdačno se smijući i zaboravi na strah. "Sva sreća što postojiš, Apćiha, sva sreća što si malen, inače me ne bi vidio. Hvala, pozdrav Apćiha".

I dok je još gledao malu kornjaču kako se briše na suncu, pod suncobranom opazi predivnu djevojčicu. Tako lijepa, a tako tužna, pomisli. Ah, da,

MALIVALAPČIHA

htjela bi dodirnuti vodu, ali ne zna hodati, a ti roditelji... "Rado bih se poigrao s njom i malo je nasmijao. Kad bih bio jači, veći, stigao bih do njezinih nogu." I dok je mislio i smišljao, nije ni primijetio da se nalazi usred pijeska. Oh, ne!!! A a a a pći-haaaaa!!! Kihnuo je tako jako da je - zamisli! - dospio baš do nogu djevojčice koja je klicala od sreće i radosno se smijala.

"Sva sreća što postoji Apćiha!", viču sve male noćice na plaći (naravno, na jeziku koji odrasli ne razumiju).

Tako je započela predivna igra: svako kihanje nosilo ga je do milovanja nećijih nogu. Osim toga, napunio je kanal oko jednoga dvorca, vratio na obalu jednu loptu, izgubljene predmete i još štošta drugo.

Navečer je kralj stajao na vratima dvorca.

Kao pravi otac hodao je gore-dolje očekujući znatieljno i pomalo zabrinuto svoj mali val.

A on, sretan, prođe pored kralja sav uspravan. Nos mu je bio crven i nabuhao, ali oči vrlo živahne. Smiješeći se namigne, vrativši mu lijek. Kralj ga pogleda, ništa ne upitavši. Shvatio je da se moralo dogoditi nešto lijepo. Bio je ponosan i gord na njega.

Kao i svakoga jutra, kralj mora postrojio je svoju četu. Ovoga je puta u prvom redu bio naš mali veliki, izvanredni APČIHA. ■

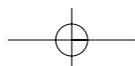
ZDRAVLJE

ZAŠTITIMO SE
koža ne zaboravlja

Sunce, udaljeno od Zemlje 150 milijuna km, daje veliku količinu energije u obliku sunčevih zraka. Ne dopiru sve sunčeve zrake do Zemlje, neke od njih zaustavljaju plinovi koje proizvodi atmosfera, tzv.ozonski sloj na visini od 25 km. Zbog svakodnevnog oštećenja ozonskog sloja sunce je postalo jače i agresivnije što dovodi do porasta oštećenja kože.

Od ukupnog sunčevog zračenja na vidljivi dio sunčevog spektra otpada 50%, a vidljive zrake proizvode dnevno svjetlo, stvaraju sve boje i popravljaju naše raspoloženje. Na infracrveni dio spektra otpada 40%, te zrake nisu vidljive, daju toplinu, a u prevelikim količinama su odgovorne za opekline i sunčanicu. Samo 10% sunčeva spektra otpada na

OD SUNCA
i ne oprasta

ultraljubičasto/ultravioletno/zračenje-UV zrake, ali upravo taj najmanji dio je biološki aktivan i odgovoran za akutna i kronična oštećenja kože. Intenzitet UV zračenja ovisi o geografskoj širini, nadmorskoj visini, godišnjem dobu i dijelu dana a pokazuje ga UV indeks.

UV zrake dijelimo prema valnoj duljini na UVC, UVB i UVA zrake.

-UVC zrake ne dopiru do Zemljine površine, već se apsorbiraju u ozonskom omotaču. Zbog

njegovog zabrinjavajućeg oštećenja pojavio se strah od pojačanog propuštanja opasnih UVC zraka, koje mogu uzrokovati crvenilo kože, iritaciju sluznice oka i oštećenje rožnice oka.

-UVB zrake dopiru do Zemljine površine, ne prolaze kroz prozorsko staklo, ali prolaze kroz vodu. Na koži uzrokuju crvenilo i to 12-24 sata nakon izlaganja, a nakon 48-72 sata koža počinje tamnjeti. Izazivaju opekline na koži, ubrzavaju starenje kože i najodgovornije su za nastanak karcinoma kože.

-UVA zrake na Zemljinu površinu dopiru u malim količinama, prolaze kroz prozorsko staklo, prodiru dublje u kožu, mijenjaju stanicu, a ne izazivaju direktno opeklinu. Njihov negativni utjecaj se vidi tek nakon 30-tak i više godina i odgovorne su za starenje kože, ali i za pojavu tumorskih promjena na koži.

Zabrinjavajuće je povećanje učestalosti malignih i premalignih kožnih promjena, ali, nažalost i ubrzano starenje kože i u vrlo mladih osoba. U svijetu će od sunčevih zraka obolijevati milijuni, pa ipak bezglavo jurimo na sunce držeći se one: to se događa drugima. Imati taman ten postalo je stvar prestiža, te sinonim zdravlja, mladosti i dobre forme.

Najozbiljniji problem je melanom. On se češće javlja kod svjetloputih osoba čija koža teže tamni ili imaju puno madeža. Obično melanom počinje smeđom mrljom nepravilnih rubova, koja se polako povećava. Treba ih otkriti i liječiti vrlo brzo. Zlatno je pravilo da svome liječniku pokažete svaku novu promjenu na koži ili promjenu koja se mijenja/povećava, promjena boje/. Riziku pojave melanoma su više izložene osobe koje su u djetinjstvu ili mladosti nekoliko puta imale sunčane opekline.

Naučite zaštititi se od sunca:

- kožu treba zaštititi, bez obzira na njezinu boju
  - ne izlagati se suncu između 11 i 16 sati, na moru, u planini, gradu, na selu
  - na suncu nositi zaštitnu odjeću: kapu, suhu, prozračnu majicu, naočale
  - ne zaboravite zaštititi djecu, prije treće godine života ne bi se trebalo izlagati suncu
  - piti puno tekućine kad je vruće, konzumirati što više voća i povrća bogatog vitaminima A, C, E
  - sredstva za zaštitu od sunca (kreme, losioni, mlijeka, ulja) nanesite pola sata prije izlaganja suncu, uobičajeno je objašnjenje da zaštitni faktor označen na proizvodu garantira zaštitu od pojave crvenila i iritacije toliko puta dužu nego bi to bilo bez zaštite. Na primjer SPF 15 kod svijetle kože: 15x5 min = 75 min bez pojave crvenila i gorenja kože. Objektivno, to se vrijeme može skratiti na pola zbog znojenja ili tuširanja, kupanja. UV zrake prodiru i kroz vodu-UVB intenzivno oko 1m, a UVA i dublje-te je potrebno zaštititi se i prije kupanja.
  - sjetite se da morate nanositi dovoljnu količinu kreme svaka dva sata, totalna zaštita od sunca ne postoji
  - u preventivnom smislu najbolji je izbor korištenja preparata s visokim stupnjem zaštite od UVB i UVA zraka SPF 40 ili 50, za osobe svjetlije puti, a kasnije je idealan izbor SPF 20 za svakodnevni boravak na suncu. Za osobe tamnije puti od prvog dana izlaganja suncu izbor je SPF 20
  - zabluda je da preparati s visokim SPF dozvoljavaju povećano izlaganje suncu
- Dobra zaštita od sunca kombinacija je razumnog izlaganja UZ zrakama i primjene kvalitetnih lokalnih pripravaka za zaštitu. □

**Mirjana
Grga
dr. med**

Najrazličitiji razlozi mogu postati uzrokom rastave i teško ih je sve analizirati. No, moguće ih je podijeliti u tri velike skupine. U prvu skupinu možemo svrstati brakove u kojima u određenom trenutku partner jednostavno odluči otići. U sedamdeset i pet posto takvih primjera posljedice trpi žena. U drugu – sve one koji su, zbog raznoraznih okolnosti, prisiljeni rasti se. To su situacije u kojima je unutarobiteljska dinamika poremećena, patološka – zbog nasilja, bolesti ili nečega drugoga – jednostavno nepodnošljiva. I, na kraju, u treću skupinu možemo ubrojiti sve one koji se sporazumno rastaju. To ne znači da će sve teći skladno, već da su oba supružnika suglasna rasti se. Mnogi se parovi suglasno rastaju nakon prve godine braka jer shvate da su oboje nezreli ušli u brak.

Rastavu roditelja djeca mogu različito doživjeti – ovisno o dobi. Osjećaji djece mogu biti dvojaki. Mala djeca najčešće imaju osjećaj krivice. Dijete do šest ili sedam godina na specifičan način promatra i doživljava stvarnost. Ono nije sposobno spojiti suprotnosti. Teško razumijeva da se dvoje odraslih ljudi više ne voli, ali njega ipak još uvijek vole. Dijete do šest godina to vrlo teško razumije, ne zato što ne želi ili se ljuti na jednoga od roditelja, već jednostavno zato što je njegov kognitivni sustav takav.

Kad malo naraste, najčešće se osjeća frustriranim, teško prihvaća novonastalu, nelagodnu situaciju. Svako dijete bol rastanka doživljava na svoj način, u nekome ona izaziva osjećaj krivnje, u drugome tjeskobu ili bijes.

Česte pogreške

S ranama rastave, kao i svima ostalima, svaki se par različito suočava. Način reagiranja nije povezan samo s parom kao cjeli-

Sami ili s novim partnerom: savjeti stručnjaka za održavanje pravilnoga odnosa s djecom.

Na svijetu ima oko dva milijuna djece čiji su roditelji rastavljeni.

nom već i sa svakim pojedinačno jer, primjerice, žena razmišlja i pristupa stvarnostima, događajima i bolima drukčije od muškarca.

Tjeskobna osoba se boji, a strah mijenja pogled na stvarnost, događaji se vide u drukčijem svjetlu i teško ih je prihvatiti. A tada se rješenje pokušava pronaći u manipulaciji. Djeca od devet do deset godina često manipuliraju rastavljenim roditeljima. Primjerice, sve što su doživjela boraveći s ocem pripovijedaju posve krivo kad se vrte kući, izmišljaju i lažu o svemu što se dogodilo.

Dok su mali, ponekad niječu stvarnost jer podsvjesno žele

ponovno spojiti roditelje. Ili, dijete koje je vezano uz majku, gledajući je kako stalno pati, može ružno govoriti o ocu u želji da je utješi. I to je jedan od mogućih načina *upravljanja* bolju.

Valja biti oprezan kako se ne bi upalo u zamku i učinili pogrešni potezi, povodeći se za djetetovim pričama! Često je ono što dijete izražava samo njegov način borbe s osobnom patnjom.

Druga česta pogreška je zabrana djetetu da posjećuje drugoga roditelja koji je zasnovao novu bračnu zajednicu. Ako dijete želi posjetiti drugoga roditelja, pogrešno je reći mu: "Ocu možeš otići, ali ako je tamo i njegova

Ezio Aceti

arhiv.az

nova žena, ne smiješ ići!". Na taj način svoje osjećaje prebacujemo na dijete, a to mu samo šteti. Trebalo bi mu reći: "Znam da se veseliš odlasku tati (ili mami), budi dobar, lijepo se ponašaj, nadam se da će sve biti u redu!".

Još jedan od pogrešnih načina reagiranja u očaju može biti negativno prikazivanje partnera i govorenje o njemu pred djetetom, iako ima dosta razloga za to. Bilo bi bolje pronaći neku pozitivnu crtu, a ako ih nema, šutjeti jer nismo prisiljeni govoriti. Napokon, može se partnerovo ponašanje pokušati opravdati činjenicom da svi ljudi griješe. Uvijek učimo djecu graditi odnose s drugim roditeljem.

Još jedna od pogrešaka koja se, u najboljoj namjeri, može učiniti jest neprekidno zapitkivati. Primjerice, bombardirati dijete pitanjima čim se vrati od drugoga roditelja. Ne treba zaboraviti da i ono ima svoje dostojanstvo koje

treba poštovati. Bolje je pažljivo pokušati, primjerice, riječima: "Ako želiš, možeš mi ispričati kako je bilo...". U suprotnom ćemo samo povećati njegovu tjeskobu. Ponekad će dijete ispričati sve pojedinosti samo zato da ublaži roditelju rane.

Kako pravilno postupiti? Prva izgovorena riječ u bolnoj situaciji vrlo je važna jer će je dijete dugo pamtit. Ako je prava, pomoći će mu da razmisli o svemu što se dogodilo. Riječ je vrlo važna jer, kad ponestane pravih riječi kojima će se izraziti osjećaji, doći će do napada. Nije slučajno da je žena, upravo zahvaljujući svojoj građi, manje agresivna, sposobna je s više riječi izraziti svoje osjećaje. Adolescent koji ne uspijeva riječima izraziti svoje osjećaje često je nasilan.

Može se jednostavno reći: "Tata i mama, iz najrazličitijih razloga – osobnih, više neće živjeti zajedno, ali tebe puno vole!". Najvažnije je da to roditelji učine zajedno. Za to je potrebno pet minuta, ne više. Zatim se život mora nastaviti. Ima djece koja nakon toga neće postavljati pitanja, što ne znači da je sve dobro prošlo! No, barem ste bili iskreni prema djetetu, a ono će moći postaviti pitanja kad za to bude spremno. A kad bude pitalo, morat ćete mu odgovoriti! Ako ne pita, ne treba ništa više reći. Vrijedni su da ih ostavimo na miru da se bore s ovom boli onako kako sami osjećaju.

Ako je jedan od roditelja već otišao, pa drugi to sâm mora priopćiti djetetu, najbolje je naglasiti da je tata (ili mama) otišao (ili otišla) i da ga to sigurno jako boli, ali da ga on (roditelj koji je ostao sâm) neizmerno voli i da je siguran da ga i tata (ili mama) jako vole.

Na kraju valja nešto reći i o rastavama uzrokovanim nasilnim situacijama. Može se reći: "Vidiš, mama (ili tata) je bila prisiljena

(prisiljen) otići od tate (mame). Nadajmo se da će mu (joj) to pomoći, ali ti budi miran i siguran da te neizmerno volim!". Djetetu valja reći istinu – što je više moguće. Riječima nećemo iscijeliti njegovu ranu, ali možemo je osmisliti.

Djeci treba objasniti što se događa i kad se stvori nova bračna zajednica: "Odlučio sam živjeti zajedno s ovom ženom (ili muškarcem), ali zbog toga te ne prestajem voljeti. Ti uvijek možeš doći k nama, slobodan si izabrati hoćeš li biti ovdje ili kod mame (tate)!".

Jezik osmišljava patnju i čini je lakšom, a neosmišljena patnja boli, budi u čovjeku životinjske nagone, osjećaje i agresivnost.

Kad je, pak, riječ o djetetovim životnim izborima, o izboru škole ili poziva, bilo bi dobro da su roditelji barem načelno suglasni. Moraju imati jasna mišljenja, barem o životnom opredjeljenju svoje djece. Ponekad je pogrešno dati djetetu apsolutnu slobodu. Roditelj može misliti da griješi i produbljuje i onako velike rane ako od djeteta nešto zahtijeva ili mu nešto brani, međutim, nije tako.

Bez obzira na slaganje, odnosno neslaganje s partnerom, roditelj uvijek ostaje roditelj. Stoga je vrlo važno zadržati ulogu odgojitelja – jer je to njegova dužnost. Kad je potrebno, i tata i mama moraju reći: *ne!*

Druga vrlo važna stvar je moliti oprostjenje kad se pogriješi. Dijete će razumjeti da roditelj nije savršen, ali i to da je samo čovjek.

I, na kraju – ne treba se sramiti suza. Ljudski je plakati kad nas nešto boli, tako čine svi razumni ljudi. Ako dijete nađe mamu kako plače i pita: "Mama, zašto plačeš?", ona može odgovoriti: "Žalosna sam, događa se ponekad da smo žalosni. Plačem, ali sigurna sam da će to brzo proći!".

S ranama rastave različito se suočavaju majka, otac i djeca, a pritom svoje značenje ima i njihova životna dob

RASTAVLJENI, ALI ZAUVJEK RODITELJI

Pravilan odnos

Ostavimo uvijek dosta prostora slušanju djece, ušutkujući svoje misli i odgovore koji se spontano i nagonski nameću, odbacimo svaku osudu i podnesimo svaki napor nastojeći potpuno shvatiti drugoga.

A onda, pustimo neka stvari same idu... Imao sam prigodu vidjeti upropaštenu djecu prekrasnih parova, ali i vrlo uspješnu djecu problematičnih i slabih parova. Samo jednu obvezu imamo: dati sve od sebe.

Drugo važno pravilo je: vjerno ispunjavati obveze i obećanja dana djeci. Redovitost pomaže djetetu zadržati mir, pomaže mu ostati smirenim i nadvladati bol. Ponavljanje djetetu nije dosadno. Ako drugi partner ne može biti nazočan, važno je da se svakoga dana u isto vrijeme javlja. Petogodišnjem djetetu to je znak da ga tata voli. Telefonski poziv, e-mail poruka i čestitanje blagdana moraju pratiti svakidašnji život – jer daju mu smisao.

Uloga djeda i bake također je vrlo važna. Ono što oni djetetu kažu i čine njihova je osobna stvar. Vrlo je važno i neprocjenjivo kad djetetu pokušaju objasniti da odrasli ponekad ne uspijevaju živjeti zajedno. "Žao mi je što tvoji roditelji ne uspijevaju više živjeti zajedno, ali takav je život. Vidjet ćeš da će sve biti u redu!". Dijete će razviti sposobnost da se bori s poteškoćama. A time se ne služi samo kod rastave već i u školi, posvuda. Ono što trebamo željeti svojoj djeci jest da se posvuda znaju snaći, da znaju živjeti u stvarnom svijetu koji čine lijepo i ružne stvari.

Posljednje pravilo odnosi se samo na vjernike, a glasi: njegovati osobni odnos s Bogom. Čovjek je stvoren za božansko – ostvarenu ljudskost – pa stoga odnos s Bogom rasvjetljuje čovjeka. Neće oduzeti bol i neće riješiti razdvojenost, ali posebnim će svjetlom tu ranu rasvijetliti.

Djuri Ramac

BOG je ljubav

*geslo je novoimenovanog biskupa
mons. Nikole Kekića*

U subotu 4. srpnja u grkokatoličkoj katedrali Svete Trojice u Križevcima arhijerejsku hirotoniju primio je novoimenovani biskup grkokatoličke Križevačke eparhije mons. Nikola Nino Kekić rukopologanjem mons. Slavomira Miklovša, apostolskog administratora Križevačke eparhije, i surukopolagatelja zagrebačkog nadbiskupa i met-

ropolitana kardinala Josipa Bozanića te apostolskog nuncija u Republici Hrvatskoj nadbiskupa Marija Roberta Cassarija.

U liturgiji su sudjelovali hrvatski nadbiskupi i biskupi predvođeni predsjednikom Hrvatske biskupske konferencije đakovačko-osječkim nadbiskupom Marinom Srakićem, biskupi susjednih zemalja te brojni svećenici istočnoga i

zapadnog obreda. Nazočni su bili i predstavnici drugih kršćanskih Crkava u Hrvatskoj, u ime Srpske pravoslavne Crkve protojerej stavrofor Marinko Juretić, predstavnik Makedonske pravoslavne Crkve protojerej Kirko Velinski, Bugarske pravoslavne Crkve protojerej Emil Angelov te vikar Branko Berić u ime Evangeličke Crkve. Na ređenju se okupilo mnoštvo vjernika, među kojima su se isticali vjernici u narodnim nošnjama iz Žumberka od kuda je rodom novi biskup. Kardinal Bozanić je u homiliji istaknuo kako ovo biskupsko ređenje po bizantsko-slavenskom obredu u križevačkoj grkokatoličkoj katedrali Presvetog Trojstva dobiva povijesno značenje ne samo za Križevačku eparhiju, nego i šire. Naime, prema kronikama svi dosadašnji križevački vladike svoje su biskupsko ređenje imali izvan svoga biskupskoga središta. Stoga se osvrnuo na posebnost i znakovitost bizantsko-slavenskog obreda biskupskog ređenja koje se sastoji od tri dijela: objave imenovanja, ispovijesti vjere i rukopolanja. Vladika Kekić koji je za svoje biskupsko geslo izabrao rečenicu "Bog je ljubav" u nastupnom je govoru zahvalio svima koji su ga do sada pratili na životnom putu. Zahvalio je papi Benediktu XVI. koji ga je imenovao trinaestim križevačkim biskupom, a dvadesetdevetim u nizu marčansko-križevačkih vladika, te suzarediteljima. Posebno je u svoje ime te u ime svećenika i vjernika Križevačke eparhije zahvalio mons. Slavomiru Miklovšu koji je tijekom 26 godina upravljao eparhijom, posebice u ratnim godinama.

IKA/Novi svijet

BUDUĆI PEDAGOZI u Zraci sunca

U petak 5. lipnja dječji vrtić Zraka sunca u Križevcima, koji radi po odgojnim smjernicama proizišlim iz duhovnosti Pokreta fokolara, posjetili su studenti, profesori i asistenti pedagogije s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Inicijator i voditelj bio je prof. dr. sc. Neven Hrvatić koji surađuje s Dječjim vrtićem nekoliko godina, posebno kao jedan od predavača programa stručnog usavršavanja Pedagogija zajedništva i Agazzi metoda.

Gostima su dobrodošlicu poželjela djeca igrokazom Mali princ! U ime grada

Križevaca prisutne je pozdravio pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti, prof. Mladen Tenodi.

Stručni tim vrtića: Terezija Horvat, Anna Lisa Gasparini i Ružica Bijeličić predstavile su projekte te najvažnije smjernice Pedagogije zajedništva.

Profesori i studenti su zapazili toplo ozračje i odnos povjerenja između djece i djelatnika u vrtiću.

Posjet je svojom nazočnošću uvećao i prof. dr. sc. Valentin Puževski koji prati i podržava rad vrtića od samog početka.

□

*Vidio sam u snu Istinu
i upitao ju:
"Kako ću te naći?"
Odgovorila mi je:
"Napusti samoga sebe
i dođi!"¹*

Da bismo mogli govoriti o odabiru, moramo promotriti neophodan uvjet da bi do njega došlo, a to je sloboda. Ako nešto radim zato što mi je to obaveza, neću reći da sam to odabrao nego da sam na to bio prisiljen.

STVARNO slobodni odabiri

**Francesco
Chatel**

Gledajući s toga motrišta, mogli bismo zaključiti da puno puta nemam mogućnost slobode odabira, nego da radim ono što su drugi odlučili ili na što su me okolnosti ponukale.

No kako ćemo se moći ostvariti ako znamo da smo stvoreni zato da ljubimo i da je prava ljubav slobodno darivanje?

Sloboda

Općenito se pod slobodom podrazumijeva mogućnost da učinimo ovo ili ono, tj. da djelujemo po svojoj volji i bez zapreka.

Sloboda je, međutim, nešto mnogo veće. To je mogućnost da cijeli svoj život usmjerimo prema sreći i prema ostvarenju. Stoga je to sloboda 'za'.

No ta sloboda da se usmjerimo pretpostavlja duboku nutarnju slobodu, a ona je plod dugoga puta na kojem se oslobađamo vlastitih uvjetovanosti i ograničenja. Malo po malo kako u meni raste ta nutarnja sloboda, bit ću sve više sposoban učiniti svoj dio

da bih stigao i do vanjske slobode i do slobode da budem ono što jesam.

Prava sloboda nije stoga samo sloboda od nečega vanjskoga, nego od nečega nutarnjega: od uvjetovanosti, od strahova, od agresivnosti, od navezanosti, od egoizma, itd. I to je sloboda za nešto: da mogu ljubiti, da budem ono što jesam, da mogu odgovoriti na Božju ljubav i na ljubav braće.

Može se također reći da "koliko više činimo dobro, toliko više postajemo slobodni"². No znajući da smo stvoreni zato da ljubimo, postaje jasno da je temeljni odabir koji izražava pravu slobodu izaći iz samih sebe, napustiti sami sebe i živjeti za druge. Sloboda je stoga sposobnost da ljubimo, jer u ljubavi je naše potpuno ostvarenje i jer nas ljubav oslobađa i pročišćava od našeg 'starog čovjeka', tj. od onoga što nas zatvara u sebe.

Sloboda je stoga naš pravi bitak,

ali se za nju moramo uvijek iznova izboriti. Što više postajem slobodan, to više ljubim i više u meni raste sloboda i sposobnost da se darujem. Što više izlazim iz sebe da bih išao prema drugima, to više postajem ono što jesam i pronalazim svoje pravo 'ja', svoju pravu osobnost.

Samo osobe sposobne doista ljubiti moći će dati svoj izvorni doprinos ostvarenju slobodnoga svijeta, boljega svijeta u kojemu će se svi osjećati kao kod kuće.

Osjećajnost

Zato pred odabirima, bili oni veliki ili mali, ne mogu samo reći: "Sviđa mi se, ne sviđa mi se", "osjećam, ne osjećam". Tako nam spontano dolazi i mnogi tako kažu, ali to je odricanje od naše slobode odabira.

"Ali kako? Ako odaberem što mi se sviđa, slobodan sam!", reći će netko. Ne, jer u biti ne odabirem ja, nego jedan dio mene: onaj dio koji možemo odrediti pojmom 'osjećajnost'.

Bezet

Možemo reći da je osjećajnost poput psihološkog benzina, tj. energija koja nas potiče i podržava kad činimo nešto korisno da bismo dostigli neki cilj, a također je i signal da je cilj postignut.

Na primjer: upravo zato što smo stvoreni da budemo povezani s drugima, imamo potrebu za prijateljicama i prijateljima. Osjećajnost nas potiče prema drugima (energija) i kad se dobro osjećamo u našoj skupini prijatelja, sretni smo (postignut cilj).

Osjećajnost izražavamo emocijama, raspoloženjem i osjećajima.

Emocije su iznenadne reakcije na nešto što nismo očekivali. Očituju se u promjenama na našem tijelu (pojačano kucanje srca ili disanje, znoj...) i u našem ponašanju (vikanje, trčanje...) i često su pretjerane.

Raspoloženja nisu iznenadna i najčešće nisu vezana uz neki poseban povod. Ovisi o tome kako se fizički osjećamo, o sredini, o tome kako smo sami sa sobom, i traju u vremenu. Zato smo: tužni ili sretni, nervozni ili mirni...

Osjećaji su emocije koje traju u vremenu i preobražavaju se: strah postaje tjeskoba, srdžba

postaje mržnja, simpatija-privlačnost postaje zaljubljenost.

Izaći iz sebe

Ako dobro pogledamo, vidimo da je sav taj svijet osjećajnosti predivan, ali nije potpuno slobodan: ovisi o automatskim reakcijama, uvjetovanim refleksima... a ne o našim odlukama.

Ako želimo biti slobodni, sve to treba živjeti u odnosu s drugima našim sastavnicama. Tako neću gledati samo da li mi se nešto sviđa, nego ću upotrijebiti i svoj razum i prosuditi je li to dobro i korisno, kao i svoju volju da bih ostao vjeran odluci i kad osjećaja više ne bude.

Naučimo stoga poznavati sve te

vidove, radujmo se osjećajima koji život čine bogatim i obojanim, ali sjetimo se da oni ne mogu voditi naš život.

Iskustvo velikih mislioca i mistika iz najrazličitijih kultura i religija je sljedeće: izaći iz sebe da bismo otkrili Istinu i u njoj iznova otkrili svoje pravo 'ja'.

Konkretno, kako smo prije rekli, to znači otkriti zemljovid svojega života, razlog svojega postojanja. To je prva i neophodna faza procesa koji će mi omogućiti da izvršim prave odabire. □

1 F. Ometto (ed.) Nel cortile della Moschea, Piemme, Casale Monferrato 2002., str. 41.

2 Usp. Kompendij Katekizma Katoličke crkve, br 363-369 i C. Bonfante-R. Cardinali, Ostvarit se u slobodi, Novi svijet 2000.

Zašto ne mogu biti slobodan činiti što hoću?

Ako pod 'činiti što hoću' podrazumijevamo mogućnost da činimo bilo što, prije ili kasnije ćemo otkriti da to neće biti moguće: okolnosti, osobe i razna ograničenja će nas u tome spriječiti. Ako, međutim, na mojem 'putovanju' slobodno odaberem ljubiti, u tome me nikad nitko neće moći spriječiti.

I ja, kao i ti, želim činiti što hoću, ali ono što hoću je ljubiti. A to mogu uvijek, pa i kad moja vanjska sloboda postane ograničena ili kad mi drugi ne uzvraćaju. Ja ne ljubim zato što to svi čine (pa zato prestanem ljubiti ako drugi prestanu i ne ljube me). Ja ljubim zato što sam razumio da je u tome moje ostvarenje, pravi smisao života. Ima li tko slobodniji od mene?!

Ljubav koju osjećamo moj mladić i ja ne može biti ograničena. Moramo biti slobodni činiti ono što osjećamo, da ne bismo postali frustrirani i zakočeni.

Kad bi se ljubav podudarala s osjećajima i naklonostima, ti bi imala pravu. Ali ljubav, kako smo vidjeli, obuhvaća sve naše sposobnosti, pa i razum, duh, sredinu u kojoj se krećemo.

Da bi bila pravi izraz ljubavi, svaka naša radnja mora izraziti jedinstvo naše osobe. To sam detaljno opisao u knjizi *Stvoreni na dar*, ali ukratko možemo reći da svaka gesta mora biti dosljedna onome što mislimo, vjerujemo i sa situacijom. Stoga, ako našim tijelom kažemo da posve pripadamo drugome/drugoj, kako se to događa u spolnom odnosu, to mora biti istina i za ostali dio naše osobe. Ako pak ne vjerujemo da smo već spremni biti posve darovani i stoga se nismo obavezali pred društvom i pred Bogom (ako smo vjernici), ta naša gesta nije istinska.

Slobodno se odričući da slijedimo snažne emocionalne želje za veće dobro, rastemo u sposobnosti da ljubimo i ne osjećamo se frustrirani nego sretni.

Sloboda je naš pravi bitak, ali se za nju moramo uvijek iznova izboriti. Što više postajem slobodan, to više ljubim i više u meni raste sloboda i sposobnost da se darujem. Što više izlazim iz sebe da bih išao prema drugima, to više postajem ono što jesam i pronalazim svoje pravo 'ja', svoju pravu osobnost.

Pjesnik i prozaik
Tomislav
Milohanić
iz Poreča

Gizdavo se steru gradići na vrhuncima. Iz daljine bijeli, poželjni i snoviti; izbliza, postaju bršljanom opasani, erozijom nagriženi, sklerotični i sablasni.

Škerto curi voda na ubogu vrelu. Kap po kap kao rakija prepečenića. A sunce srpanjsko prži, vabi klasje na skidanje...

Pjesnik i prozaik Tomislav Milohanić (Rapavel/Istra, 1956.), od 1998. zastupljen je u lektiri za osme razrede osnovne škole knjigom *Istarske priče i pjesme – Deštini i znamenja*.

Više njegovih pjesama je uglazbljeno. Pokretač je književnog susreta „Badavca“. Nagrađivan i preveden. Član je Društva hrvatskih književnika i Matice hrvatske. Živi i radi u Poreču.

To su tek grubi obrisi tvoga lika. Koje detalje još želiš istaknuti?

Moji su roditelji bili skromni, samozatajni, a opet su mi dali sve što su mogli. Bilo nas je četvero braće, uvijek povezani, željni biti u blizini, pomoći si; znali smo reći kao „četiri kola od voza“.

Na selu sam zavolio prirodu, zemlju, a u prvom redu ljude, u njihovoj biti, u iskonskoj dubini kao Božja stvorenja. Tu sam odgojen u vjeri. Od prvih trenutaka sve je bilo povezano s vjerom. Sve je počinjalo s križem: i jutro i podne, i putovanje i svaki rad, svaka brazda... sve je bilo prepušteno Bogu, gospodaru svega, da upravlja svime, a čovjek je ugrađivao svoju muku, znoj, svoje žuljeve, Bog mu je bio na prvom mjestu.

To je ono *ča sam ponesa* u život i *ča me je uvijek nosilo* i kad je bilo teško, kad sam prolazio kroz razne poteškoće. Postojala je svijest da smo urezani u Božji dlan i da sve što jesmo zahvaljujemo Njemu.

SLAVIĆ čovjek za druge

Nitko s toliko osjećajnosti ne piše o središnjoj Istri, osobito o onoj nepoznatoj, skrivenoj, neprepričanoj, kao naš sugovornik, pjesnik i prozaik Tomislav Milohanić

Ljubav prema knjizi dobio sam od oca. On je završio talijanske škole, zatim i vojsku talijansku-takvo je bilo vrijeme- ali je uvijek ostala ljubav za knjigu i to je prenio na mene.

Negdje u šestom razredu i ja sam počeo pisati. Kad sam *gonio blago* na pašu, dolazili bi mi neki stihovi, upisao bih to u notes ili na kakav papirić. Pisao sam na čakavskom, našem starom arhaičnom jeziku. Prvih pet pjesama sam poslao u Žminj

na Sabor čakavskog pjesništva i bile su prvonagrađene, a kako sam ih poslao na svoju ruku, ne preko škole, autor je bio nepoznat. To je za mene bila senzacija i veliki poticaj za daljnji rad.

Osnovnu školu završio sam u Višnjaju, srednju u Poreču, diplomirao ekonomiju u Rijeci, a ovih se dana navršava 25 godina braka s mojom dragom Evelinom. Već 20 godina živimo u Poreču s naših petoro djece.

Alojz
Mališa

Nadimak Slavić, što bi značilo slavuj, vjerojatno te veže uz karijeru književnika pjesnika?

Ne, još su me moji kao dijete zvali Slavko, skraćeno od Tomislav, a onda su me djeca prozvala Slavić. Tako je nadimak Slavić ostao i prati me kroz život, kao prisjećanje na djetinjstvo i dane kada se upije toliko toga što određuje cijeli život. Onda su to i moji kolege pjesnici prihvatili: dakle, ja pišem pjesme, cvrkućem kao slavuj, kao slavić. Ima nadimak i simbolično značenje, ali i stvarno uporište. U mnogim se mojim pričama Slavić pojavljuje kao sporedni, marginalni lik; kao što se slikari po crkvama ponekad pojave negdje u kutu svoje slike, u nekom marginalnom liku.

Kako i kada nalaziš inspiraciju i vrijeme za pjesnički odmak od nerijetko grube stvarnosti?

Bitno je postaviti prioritete. Naravno, nije uvijek lako postići ravnovjesje, sklad. Bog na prvom mjestu! Ako imam vremena za Boga, imat ću vremena za sve. Puno se puta kaže: nemam vremena ni za molitvu. Ne, krivo! Upravo iz molitve izlazi sila Božja koja čovjeka motivira, daje mu snagu za život! Iz molitve proizlazi ideja, iz ideje djelovanje, zatim znaš vrjednute, pa tako i prioritete... jer Bog ti pomaže: ti se otvoriš, a koliko se otvoriš toliko dobivaš i sve se pokreće.

Ali nismo samo duhovno biće, već smo trojstvo duha, tijela i duše i moramo funkcionirati u ovom vremenu, društvu. Moramo plaćati režije, možda i kredite, živjeti u svijetu punom izazova, kušnji, možda najveće borbe dobra i zla, kad glavne silnice prolaze upravo kroz obitelj. Živimo u tolikoj mjeri koliko uspijemo biti ljudi

za druge. Živjeti realno uprti na zemlju i rukama i nogama, ali pogleda usmjerenog u Nebo, u Vječnost.

Poznat si kao aktivni vjernik. Koliko te vjera ograničava u umjetničkom izričaju?

Duhovno nikako nije ograničavajući faktor. Naprotiv, vjera daje slobodu, daje mogućnost da se iskorači u nepoznato, tajno. U mojim djelima je isprepletena vjera i pjesma, molitva koja prelazi u pjesmu i pjesma koja prelazi u molitvu.

Na natječaju Pasijske baštine, gdje se nagrađuju najbolje

krštenje u duhu.

Širi krug ljudi iz Istre najviše te poznaje kao inicijatora i glavnog organizatora književnih susreta na živopisnom izvoru Badavca, koji je postao već tradicionalno okupljanje ne samo pjesnika i umjetnika, već i ugodan izlet i druženje svih namjernika šire okolice.

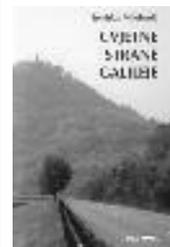
Okupljanje je počelo 1996. Prvi impuls je bio povratak izvorima, pravim vrijednostima: i duhovnim i pjesničkim i književnim. Zatim se sama po sebi nametnula priroda, izvor žive vode, pitke vode. Vezujemo se uz vodu koja nosi život, tu se

ostvorena umjetnička djela na temu patnje i muke Kristove i patnje čovjekove, 2004. godine dobio sam drugu nagradu za zbirku pjesama *Da se oganj ne ugasi*. Ta zbirka je nastala kao plod intenzivnih životnih, duhovnih iskustava, čak i mističnih, doživljaj Boga kao Ljubav, prisutnosti živoga Boga koji te prožima cijeloga... Tada sam doživio intenzivan rast osobne vjere i susret sa živim Bogom. To je novo krštenje,

okupljaju ljudi, tu se osmišljava život, sklapaju se prijateljstva, kumstva... tu je zapravo susretište prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Tu je voda, riječ, svijetlo i priroda. Puno simboličke, ali i stvarnosti. Tu je susretište ljudi, ali i naše hrvatske riječi, tu odjekuje ča, kaj i što, jer dohode umjetnici, stvaratelji iz raznih krajeva naše zemlje.

Svake se godine to održava pod određenim geslom koji uvijek sadrži komponentu povrat-

Knjiga putopisa *Cvjetne strane Galileje* u izdanju Istarskog ogranka Društva hrvatskih književnika zadnje je djelo Tomislava Milohanića

Tomislav Milohanić je poznat kao inicijator i glavni organizator književnih susreta na živopisnom izvoru Badavca, koji je postao već tradicionalno okupljanje ne samo pjesnika i umjetnika, već i ugodan izlet i druženje svih namjernika šire okolice

SLAVIĆ ČOVJEK ZA DRUGE

ka izvorima, iskonskim vrijednostima. Npr. ove godine je to bilo „Život je vrelo“, prošle „Plavetni dosezi nade“, prije toga „Izvor je u Tebi“, „Proći ispod duge“ i dr.

privatni arhiv

Tomislav sa suprugom i djecom. Najmlađa Lucija rodila se prošle godine, a ove godine dobili su i unuka Mihaela.

Tu umjetnici čitaju svoje poetsko-prozne uratke koji se uklapaju u ideju samog okupljanja. Okupljanje se već tradicionalno događa zadnje nedjelje u svibnju, Marijinom mjesecu, na vrhuncu proljeća i nadomak ljeta.

U tvojim je pripovijetkama opisana je slojevitost i draž našega kraja, nešto poput prepričavanja starog nonića uz toplo ognjište. Tko je tvoj „nonić“, tvoja muza?

Ja se u svojim pričama, većinom onima pisanim na čakavskom idiomu, vraćam u prošlo vrijeme, ali je uvijek prisutna i sadašnjost i budućnost. Rabim izraze i riječi koji

su se koristili u mojem djetinjstvu, koje je koristio moj otac ili još stariji preci. Sačuvan je tako jedan isječak vremena u izričaju i riječi kakav je bio prije 70-80 godina.

Pročitavši moje priče a ne poznavajući me, mnogi su me zamišljali kao vremenšnog čovjeka sa sijedom bradom, i to još prije desetpetnaest godina. Prenio sam se u pripovijetkama u ono prošlo vrijeme, kroz imaginaciju, ugrađujući ono što sam apsorbirao kroz život, iskustva drugih ljudi; sve sam to utkao u priče. Sve izraženo u originalnom, autentičnom, arhaičnom izrazu koji se tada koristio. Na taj sam način pokušao sačuvati mudrost puka koja se taložila stoljećima, a koja ponekad frkne van, naprosto

bukne u nekoj kratkoj izreci, u nekom gnomu, u obliku neke alegorije, poslovice, aforizma. Na taj način se ta mudrost oživotvori kroz riječ, kao vrhunska umjetnost.

Prihvaćas i novine koje donose pokreti i udruge u Crkvu. Predsjednik si obiteljske udruge „Nazaret“, imaš i kontakte s Djelom Marijinim. Koliko novi pokreti u Crkvi pomažu, ili bi trebali pomoći u pomlađivanju Crkve? Ili još konkretnije: kako današnju Crkvu napraviti suvremenom i privlačnom?

Uronjen sam u sadašnje vrijeme i sva zbivanja u svijetu i Crkvi. Pogotovo mi je jako

blizak Pokret fokolara, s kojim me vezuje i bogato iskustvo po dragim ljudima s kojima održavam kontakte. Godine 1993. supruga Evelina i ja bili smo na svjetskom kongresu obitelji Familyfest u Rimu, s još nekoliko bračnih parova iz Istre... Putem satelita bili su povezani kontinenti. Veličanstveno i divno iskustvo!

Prije 15 godina sudjelovali smo na originalnom vikendu Bračnih susreta u Opatiji u organizaciji Hrvatske zajednice bračnih susreta. Godine 2007. sudjelovao sam na IV. Svjetskom kongresu obitelji u Varšavi.

Ističem potrebu duhovnih pokreta danas u Crkvi. To je pomlađivanje Crkve i svježina djelovanja Duha Svetoga. Ja sam predsjednik Obiteljske udruge „Nazaret“, u drugom mandatu, koja okuplja obitelji iz naše biskupije. Pokušavamo održati kontinuitet, znajući koliko je presudno važan rad s obitelji. Za odgoj, za budućnost, za život. Kušnje su sve veće... Rad na pastoralu obitelji je silno potreban.

Neophodna je suradnja laika i crkvenih struktura, sprega jednih i drugih, da svi radimo, svaki na svom području, a opet svi zajedno, isprepleteni - svi na slavu Božju.

Vidimo da i pape to podržavaju. Crkva tu dobiva jednu dubinu, širinu, vitalnost. To je upravo ono iskonsko, evanđeosko na djelu!

Tih vitez odjednom postaje još tiši, sve tiši kako se približavaše vrutku. Gotovo sveta skršenost i otajstveni pijetet nad naraštajima predšasnika i neprekinutim nadolaskom novih i novih voda. Zatvoren ciklus kruženja od podzemlja pa do svoda.

(iz knjige putopisa Cvjetne strane Galileje)

POSVEĆENI I SVEĆENIČKI život /2

PAPE REDOVNICAMA I REDOVNICIMA

Pavao VI.

*"Cilj vašega kongresa je produ-
biti poznavanje i jedinstvo vaših
utemeljitelja u ozračju bratstva,
svojstvenog Pokretu fokolara. Mi
ovaj cilj smatramo dostojnim da
se izvrši sa zalaganjem... Nije
poraslo bratstvo? Uzeto je nešto od
izvornosti vaših instituta? Ne!
Bratsko uspoređivanje povećava –
evo Fokolara! – povećava dotičnu
i kolektivnu ljubav. Iz ovoga
uspoređivanja možete otkriti
specifične karizme vaših kongre-
gacija: s jedne strane sa življom
sviješću vaše izvornosti, a s druge
strane sa zahvalnom ocjenom o
neiscrpnom bogatstvu Duha..."*
(14. srpnja 1976. – Generalna
audijencija – redovnicama
sudionicama međunarodnog kon-
gresa u Centru Pokreta fokolara)

Ivan Pavao II.

*"Duhovnost zajedništva koju
Djelo Marijino promiče i gaji
sačinjava bitnu dimenziju
kršćanskog života. Ohrabrujem
vas da rastete u njoj, da je živite
u vašim zajednicama, u
različitim sredinama gdje djelu-
jete"* (17. travnja 1996. – Gene-
ralna audijencija – o 25-oj obljet-
nici prvog službenog odobrenja
Pokreta redovnica pristalica
Pokreta fokolara).

Iskustvo i nauk o odnosu
Pokreta fokolara i redovnica-
redovnika proteklih su se godi-
na i zakonski odredili i naišli na
sve izričitiije odobravanje od
strane Crkve.

Pravno odobrenje

Pavao VI. već je godine 1969.
odobrio prvi statut "Koor-
dinacijskog vijeća" (organ
povezivanja među svim izrazima
Pokreta) u kojemu su izričito
spomenuti redovnici i redovnice.

Godine 1990. Ivan Pavao II.
preko Papinskog vijeća za laike
odobrio je opći statut Djela
Marijina. U tom dokumentu
opširnije se potvrđuje da članovi

ustanova posvećenoga života
mogu biti članovi Pokreta foko-
lara.

Pravilnik Pokreta redovnika i
redovnica određuje načine su-
djelovanja redovnika i redovnica
u životu i u aktivnostima Djela
Marijina, navodeći da je veza
koja ih sjedinjuje Djelu Ma-
rijinu i međusobno "zalaganje
duhovne naravi" (članak 1).
Oni priznaju i prihvaćaju
duhovnost jedinstva Djela Ma-
rijina "kao mogućnost otvara-
nja novim obzorima na koje
Duh Sveti zove danas čitavu
Crkvu, a osobito kao put za ost-
varenje Isusove oporuke: 'Da svi
budu jedno' (Iv 17, 21)"
(članak 2).

IZ POVIJESTI SVEĆENIČKOG POKRETA

Pedesete godine – Još početkom pedesetih godina prošlog stoljeća nekoliko biskupijskih svećenika dolazi u kontakt s fokolarinama i fokolarinima koji kao laici žive tako privlačno, moderno i istodobno radikalno kršćanstvo da im

daju naslutiti kako se nalaze pred karizmom koju je Bog dao čitavoj Crkvi. Oni nadasve otkrivaju da ako je život zajedništva fokolarina, koji ispred svega stavljaju jedinstvo u uzajamnosti evanđeoske ljubavi, poziv svih kršćana, onda je to na poseban način poziv onih koji su pozvani na svećeničku službu. Biti Božja obitelj ujedinjena u ime Isusovo. Što više može očekivati jedan svećenik, pozvan služiti Crkvi?

S godinama su se mnogi svećenici, bogoslovi i stalni đakoni spontano priključili Pokretu.

1963. – Tadašnja Koncilaska kongregacija pismom prefekta kardinala Palazzinija izjavljuje

da ne postoji nikakva poteškoća da se biskupijski svećenici priključe Pokretu fokolara. Nakon ovoga odobrenja uz granu biskupijskih svećenika nastaju dolje navedeni ogranci i djela.

1966. – Centar formacije za život zajedništva namijenjen svećenicima i bogoslovima ostvaruje se odmah nakon Drugog vatikanskog sabora u Grottaferrati (Castelli romani). Kasnije se preselio u Loppiano (blizu Firenze). Nakon toga, na molbu biskupa pojedinih krajeva, u gradićima Pokreta niču drugi centri formacije: godine 1982. u Tagaytay blizu Manile (Filipini), za azijske zemlje, a 2001. kraj Nairobija u Keniji za kler afričkih zemalja.

1966. – Pokret za animaciju župa. Stil života župnika koji nastoje živjeti duhovnost Pokreta pobuđuje zanimanje župljana i započinje oživljavati život mnogih zajednica: nastaje Župski pokret.

1968. – Pokret Gen's za sjemeništarce i bogoslove (nova svećenička generacija). Dok sjemeništa i bogoslovije prolaze dugo krizno razdoblje, nekoliko biskupijskih bogoslova u kontaktu s Pokretom zapažaju kako se obnavlja njihovo zvanje. Nastaje Pokret Gen's.

1971. – Gen's, časopis crkvenog života. Za produbljivanje duhovnosti jedinstva i crkvenih perspektiva koje iz nje proizlaze, Svećenički pokret pokreće svoje glasilo koje danas na talijanskom jeziku izlazi u 3000 primjeraka. Slijede izdanja na engleskom,

španjolskom, portugalskom, njemačkom, poljskom, korejskom i kineskom jeziku.

1982. – etapa od osobitog značaja: Međunarodni kongres u dvorani "Pavao VI." u Vatikanu. Ivan Pavao II. u svojoj homiliji na koncelebriranoj svetoj misi koju je *Osservatore Romano* nazvao "najvećom koncelebracijom u povijesti", potvrdio je važnost da svećenici žive "glavne točke duhovnosti Pokreta fokolara: Isusa raspetoga i jedinstvo u ljubavi".

Chiara Lubich je tom skupu od sedam tisuća biskupijskih i redovničkih svećenika uputila zanosnu poruku ocrtavši lik današnjeg svećenika kao čovjeka dijaloga. Od tada se svake godine organiziraju susreti i skupovi na lokalnoj i međunarodnoj razini u svrhu zajedništva životnih iskustava i pastoralnog djelovanja te produbljivanja teološke tematike u svjetlu duhovnosti zajedništva.

1990. – Sudjelovanje biskupijskih svećenika i bogoslova u Pokretu fokolara Sveta Stolica je definitivno priznala odobrenjem danom Pokretu u cjelini 29. lipnja 1990.

Prolaznost

Imam dojam
da vrijeme brzo prolazi
i u dubini srca
osjećam kako se mirim
i puštam neka prolazi,
samo da sve bude ljubav.
Samo da u smiraj
svakoga dana mogu reći:
i danas sam ljubila.

(Chiara Lubich, 1975.)